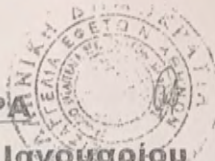

(1 a) 4-33

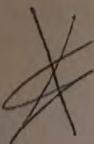
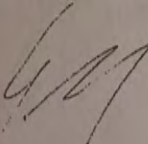

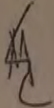
ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

Στην ...Αθήνα., σήμερα, την ...12 του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή και ώρα 12.00.... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία **ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ** εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

Τι γνωρίζετε για παράνομες πρακτικές της νοβάρτις Ελλάς και λοιπών φαρμακευτικών εταιρειών στην Ελλάδα;

Η Novartis AG είναι μία διεθνής εταιρία παραγωγής εμπορίας και διάθεσης φαρμακευτικών προϊόντων καθώς και άλλων προϊόντων υγείας. Μέσω θυγατρικών δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 185 χώρες. Η Novartis έχει συσταθεί και διαρθρωθεί με βάση το Δίκαιο της Ελβετίας, με έδρα τη Βασιλεία της Ελβετίας. Ο Όμιλος Novartis δραστηριοποιείται στην Ελλάδα αποκλειστικά μέσω των θυγατρικών του, συμπεριλαμβανομένων της Novartis Ελλάς ΑΕΒΕ (που έχει έδρα στη Μεταμόρφωση στην Αθήνα), SANDOZ, ALCON. Η NOVARTIS HELLAS είναι μία εξολοκλήρου υπαγόμενη στη Novartis AG εταιρεία και αποτελούσε κατά την κρίσιμη περίοδο (2004 -2014) την μεγαλύτερη βιοφαρμακευτική εταιρεία στην Ελλάδα με ετήσιο κύκλο εργασιών ετησίως περίπου 500 εκατ. δολάρια ΗΠΑ. Κατά το ετος 2008 επι υπουργιας Αβραμόπουλου ετρεχε το πρόγραμμα Παγκόσμιες ημερες υγείας το οποίο εκπονούσε η εταιρία επικοινωνίας Communication in practices (CIP) συμφερόντων Κυριάκου Γριβέα επειτα απο σχετική ανάθεση του Υπουργείου Υγείας. Στο εν λόγω πρόγραμμα ο γενικός διευθυντής της εταιρίας Αναστάσιος Γκοτσόπουλος με την εγκριση του Διευθυντή Στρατηγικού Σχεδιασμού του Υπουργείου Αλέξη Ζορμπά, ζητούσε υπέρογκες χορηγίες επικοινωνίας απο τις φαρμακευτικές εταιριες που δεν αντιστοιχούσαν στις πραγματικές υπηρεσίες που τους παρείχαν.Για παράδειγμα η χορηγία μιας παγκόσμιας ημέρας υγείας εφτανε τις 50.000 ευρώ ανα εταιρια.Η Νοβάρτις Ελλάς χορήγησε την παγκόσμια ημέρα κατα του καρκίνου, υπο την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας, με το ποσό των 50.000 ευρώ, για τις κάτωθι

Εκατ...
 υπηρεσίες:α.Συνέντ...
 του κ. Ζορμπά...
 Κολωνακίου, τα...
 καταχώρηση...
 δημοσιεύτη...
 οποία ουδ...
 5.000 ευρ...
 Υγείας...
 Νοβά...
 λόγο...
 ευ...
 Υ...

4- 13

127
86
1-1
1/2

υπηρεσίες:α.Συνέντευξη τυπου στο ξενοδοχείο King Geoege παρουσία του κ. Ζορμπά β.Εκθεσιακό περίπτερο ενημέρωσης στην πλατεία Κολωνακίου, το οποίο ουδέποτε στήθηκε γ. ολοσέλιδη διαφημιστική καταχώρηση στην εφημερίδα Μετρόπολις, η οποία ουδέποτε δημοσιεύτηκε και δ. εκτύπωση και διανομή διαφημιστικών φυλλαδιων, τα οποία ουδέποτε παρήχθησαν. Δηλαδή για μια συνέντευξη τύπου αξίας 5.000 ευρώ η εταιρία χορήγησε στην CIP για λογαρισμό του Υπουργείου Υγείας το ποσό των 50.000 ευρώ. Ο Φρουζής , τότε αντιπρόεδρος της Νοβάρτις Ελλάς, επικοινωνήσε σε ανωτατα στελέχη της εταιρίας οτι ο λόγος που υπερτιμολογήθηκε το ποσό της χορηγίας ηταν η εξασφάλιση ευνοϊκής μεταχείρησης της Νοβάρτις απο τον κ. Αβραμόπουλο, τοτε Υπουργό Υγείας. Η εξυπηρέτηση αυτη πραγματοποιηθηκε για την ταχύτερη έγκριση και υψηλότερη τιμολόγηση ογκολογικών φαρμάκων της εταιρίας οπως πχ το φάρμακο AFFINITOR. Επίσης επι υπουργίας του υπήρξε στενή συνεργασία της Νοβάρτις και του Υπουργείου μέσω του ΚΕΕΛΠΝΟ και του γενικού διευθυντή Παπαδημητρίου Θεόδωρου, που σε συνεργασία με τον Φρουζή διαχειρίστηκαν το ζήτημα της πανδημίας Η1Ν1. Η Νοβάρτις την περίοδο 2008 - 2009 είχε εμβόλια για το Η1Ν1, τα οποία παραγγεληθηκαν απο το Υπουργείο Υγείας μετα με την αναβάθμιση απο το ΚΕΕΛΠΝΟ του κινδύνου της πανδημίας στην μεγαστη βαθμίδα πέντε. Με τον ανωτέρω τρόπο ο τότε υπουργός υγείας Αβραμόπουλος παρέσυρε τον τοτε πρωθυπουργο (Κ. Καραμανλή), ο οποίος τελούσε εν αγνοία, να εξαγγείλει οτι η Ελλάδα έπρεπε να παραγγείλει πανδημικά εμβόλια για το σύνολο του πληθυσμού της. Το ποσοστό κάλυψης του πληθυσμού ηταν στη συγκεκριμένη περίπτωση αναντίστοιχα υψηλό

1/2

1/2

621

Υπουργίας Αβρ
* Δημοσιεύμα
αφορούσε
μετάγ
δια

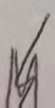
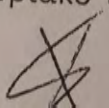
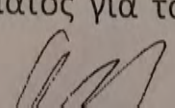
(υπερπολλαπλάσιο) σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες με αντίστοιχο πληθυσμό. Η ζημία του κράτους στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν διττή:

- 1] αφενός δια της παραγγελίας υπερβολικά υψηλού αριθμού εμβολίων,
- 2] αφετέρου δια της καταβολής υψηλών ποσών που διοχετεύτηκαν από το ΚΕΕΛΠΝΟ σε ΜΜΕ για την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού.

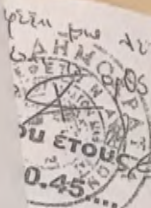
Χαρακτηριστικά εκείνη την εποχή ο Φρουζής έλεγε ότι ο ίδιος, ο οποίος είχε αναλάβει τη διαπραγμάτευση και έκλεισε τη συμφωνία εκ μέρους της NOVARTIS VACCINES SRL, δωροδότησε τους 1] Θ. Παπαδημητρίου, 2] τον τότε γενικό γραμματέα του υπουργείου Υγείας Αριστείδη Καλογερόπουλο και 3] τον τότε Υπουργό Υγείας Δημήτρη Αβραμόπουλο.

Για το ξέπλυμα των χρημάτων που δόθηκαν στους ανωτέρω χρησιμοποιήθηκε -μεταξύ άλλων- ο μηχανισμός της υπερτιμολόγησης εκδηλώσεων και φαρμακοοικονομικών μελετών της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας, εκπροσωπούμενης από τον τότε Κοσμήτορα Ιωάννη Κυριόπουλο, ο οποίος ήταν γνώστης και της όλης υπόθεσης και χρησιμοποιήθηκε και ο ίδιος για την προσέγγιση του υπουργού Υγείας, του οποίου ήταν σύμβουλος. Ομοίως το ξέπλυμα των χρημάτων έγινε και μέσω του ομίλου Γριβέα, ο οποίος αναλάμβανε συνέδρια για λογαριασμό της ΕΣΔΥ και υπερτιμολογημένες δραστηριότητες επικοινωνίας της Νοβάρτις και του ΚΕΕΛΠΝΟ.

Θεωρώ αντίθετο στη λογική των πραγμάτων και στα μεγέθη τόσο της εταιρείας όσο και της συγκεκριμένης παραγγελίας, ο Υπουργός Υγείας Αβραμόπουλος να έλαβε ως δώρο ποσό κάτω των 200.000 ευρώ. Το μεγαλύτερο σκάνδαλο κατά τη γνώμη μου στο χώρο της υγείας αφορούσε το διαγωνισμό του υπουργείου υγείας για το μοριακό έλεγχο αίματος για τον ιο HIV, επί

Υπουργίας Αβραμόπουλου. Πιο συγκεκριμένα από ότι θυμάμαι κατόπιν δημοσιεύματος της εφημερίδας το ΒΗΜΑ, το Δεκέμβριο του 2006, που αφορούσε ατυχές περιστατικό θανάτου από μόλυνση ασθενούς κατόπιν μετάγγισης, ο τότε Υπουργός Αβραμόπουλος εξήγγειλε το μεγαλύτερο διαγωνισμό που έγινε ποτέ στο χώρο της υγείας ύψους περίπου 200 εκατ. ευρώ περίπου, αναφορικά με την προμήθεια διαγνωστικών τεστ μοριακού ελέγχου. Τα συγκεκριμένα διαγνωστικά τεστ τα διέθεταν μόνο οι εταιρείες α) ROCHE και β) CHIRON που ανήκει στον όμιλο NOVARTIS. Σημειώνεται ότι η NOVARTIS κατέχει το 30% των μετοχών της ROCHE. Και για τη συγκεκριμένη περίπτωση δωροδοκήθηκε ο τότε Υπουργός Υγείας Αβραμόπουλος. Συγκεκριμένα η προμήθεια ανατέθηκε Α) για μεν την εταιρεία ROCHE σε εταιρεία συμφερόντων του μπροστινού της ROCHE Ασημάκη ΚΑΤΟΠΗ, στο ύψος των 40 ευρώ ανά τεστ, Β) για δε την εταιρεία CHIRON, στην εταιρεία safeblood bioanalytica συμφερόντων Λόντου Διαμαντίδη, στο ύψος των 50 ευρώ ανά τεστ. Υπογραμμίζω ότι τα διαγνωστικά τεστ είχαν στις διάφορες χώρες της Ευρώπης ένα εύρος τιμής 5 - 15 ευρώ ανα τεστ. Σήμερα και στη χώρα μας τα ίδια τεστ κοστολογούνται στο ύψος περίπου των 5 ευρώ. Σημειώνω για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της μεθόδευσης, ότι κάποια στιγμή ο συγκεκριμένος διαγωνισμός έγινε διεθνής αλλά παραταύτα προτιμήθηκαν οι ανωτέρω αντιπρόσωποι. Με βάση τη λογική των πραγμάτων και τα μεγέθη της προμήθειας θεωρώ αδύνατο στη συγκεκριμένη περίπτωση να δόθηκε μίζα κάτω του ποσού των 40 εκατ. ευρώ. Τη μίζα μοιράστηκαν οι 1) τότε Υπουργός Υγείας Αβραμόπουλος, 2) ο τότε Γενικός Γραμματέας του ίδιου υπουργείου Αριστείδης Καλογερόπουλος, 3) ο τότε Γενικός Δ/ντης του

ελέως
 και
 νού
 ων
 ω
 ?

4 ~ 16

ΚΕΕΛΠΝΟ Θ. Παπαδημητρίου. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση τα χρήματα που δόθηκαν ως μίζα ξεπλύθηκαν και από δραστηριότητες της ΕΣΔΥ δια του Κυριόπουλου. Περαιτέρω άλλο πολιτικό πρόσωπο που δωροδοκήθηκε κατεπανάληψη από τη Νοβάρτις ήταν ο πρώην υπουργός Υγείας αλλά και Εργασίας Ανδρέας Λοβέρδος. ειδικότερα τα τρία αρμόδια υπουργία για την πολιτική του φαρμάκου ήταν τα κάτωθι: 1] Το υπουργείο Υγείας αρμόδιο για την έγκριση φαρμάκων μέσω του ΕΟΦ και για την προμήθεια φαρμάκων στα κρατικά νοσοκομεία, 2] Το Υπουργείο Ανάπτυξης αρμόδιο για θέματα τιμολόγησης φαρμάκων και 3] το υπουργείο Εργασίας αρμόδιο για την αποζημίωση των φαρμάκων από τα ασφαλιστικά ταμεία. Ο συγκεκριμένος υπουργός αρχικά ήταν στο υπουργείο Εργασίας. Εκεί φρόντιζε ώστε να δίνεται πλήρης αποζημίωση σε φάρμακα της Νοβάρτις, σίγουρα ογκολογικά, αιματολογικά και φάρμακα σπανίων παθήσεων. **Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την ...12.00 ώρα και περατώθηκε την 16.00 της 12.01.2018. Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:**

Ο εξετασθείς

Οι Εισαγγελείς

Κοιτώντας υπηρεσιακό αντίγραφο

5.2.2018

Ο/Η Γραμματέας

(16) 4-17 41 V Διαγράφω το 173 και το 10.45...
ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

Στην ...Αθήνα., σήμερα, την ...15 του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή και ώρα 10.45... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

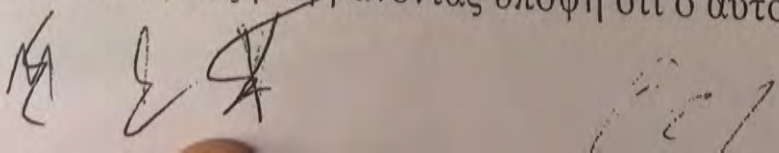
Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως: Σε συνέχεια της προηγούμενης κατάθεσής μου σας γνωρίζω ότι ο Α. Λοβέρδος και οι Κωνσταντίνος Φρουζής είχαν απευθείας επικοινωνία μεταξύ τους μέσω των προσωπικών τους emails. Από τη στιγμή που είχαν τέτοια επικοινωνία στα προσωπικά τους emails αυτό μεταφράζεται στο ότι είχαν να πουν κάτι μεταξύ τους που δεν ακολουθούσε την επίσημη υπηρεσιακή οδό. Είχαν τακτική επαφή και δια ζώσης. Χαρακτηριστική περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης της Νοβάρτις Ελλάς ήταν η εκ μέρους του άνω Υπουργού, όταν πήγε στο Υπουργείο Υγείας, έκδοση δελτίου τιμών τον Αύγουστο του έτους 2011 οπότε τιμολογήθηκαν το GILENYA και το TASIGNA 150. Για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχε κυκλοφορήσει και δεν είχε τιμολογηθεί κανένα άλλο φάρμακο κατά

41

41

41

σύσταση της τροικας κ...
δαπάνη. Για να επιταχυνθεί η...
χρησιμοποιήθηκαν μεταξύ άλλων και οι δημοσιογράφοι
ΒΗΜΑ 1] Νίκος Χασαπόπουλος, κουμπάρος του Ανδρέα Λοβέρδου και 2]
Έλενα Φυντανίδου. Συγκεκριμένα κατόπιν εντολής της νοβάρτις Ελλάς
συστάθηκε τον Ιούλιο του έτους 2011, ένα μήνα πριν την έκδοση του ΦΕΚ
για τα ανωτέρω προϊόντα, η εταιρεία PRESTIGE, με αντικείμενο δημόσιες
σχέσεις και διαφήμιση. Η συγκεκριμένη εταιρεία έλαβε από τη Νοβάρτις
Ελλάς έργα συνολικού ύψους 200.000 ευρώ, σε διάρκεια μιας διατίας
προκειμένου μεταξύ άλλων α] να προωθηθεί σε επίπεδο δημοσιότητας η
κατ' εξαίρεση τιμολόγηση των ανωτέρω προϊόντων μέσα στον Αύγουστο
του 2011, β] να καλλιεργηθεί η θετική πολιτική εικόνα του Α. Λοβέρδου,
γ] να καλλιεργηθεί ομοίως η θετική εικόνα του Κων/νου Φρουζή ως
υποψηφίου για την προεδρία του ΣΦΕΕ (έγινε πρόεδρος του ΣΦΕΕ το
Μάρτιο του έτους 2012). Όταν ο Φρουζής εκλέχτηκε πρόεδρος του ΣΦΕΕ
η PRESTIGE ανέλαβε και τις δημόσιες σχέσεις του ΣΦΕΕ. Η PRESTIGE
ανήκε στην ουσία στους Χασαπόπουλο και Φυντανίδου. Διαχειριστής ήταν
ο σύζυγος της Φυντανίδου, Θεολόγος Παναγιωτίδης, ο οποίος είχε την
πλήρη διαχείριση της εταιρείας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ως έδρα της
PRESTIGE είχε οριστεί η διεύθυνση όπου εδρεύει η μεγαλύτερη
προμηθεύτρια της Νοβάρτις Ελλάς, η εταιρεία διοργάνωσης ταξιδίων
FREI. Περαιτέρω πρέπει να αναφερθεί ότι είχε κανονιστεί συνάντηση
Λοβέρδου Φρουζή μάλλον στην οικία του Χασαπόπουλου. Το ραντεβού,
στο οποίο παραβρέθηκαν οι Φρουζής Χασαπόπουλος και Λοβέρδος, έλαβε
χώρα το καλοκαίρι του 2011 και σιγουρα πριν την έκδοση του ΦΕΚ για το
GILENYA και το TASIGNA. Γνωρίζω ότι ο Λοβέρδος για τη
συγκεκριμένη περίπτωση δωροδοκήθηκε. Πιθανολογώ ότι η δωροδοκία
μεθοδεύτηκε ως εξής. Στις 21.07.2011 και ώρα 20.52 μ.μ εστάλη μήνυμα
ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον αντιπρόεδρο Κων/νο Φρουζή προς
τον τότε πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο της Νοβάρτις Ελλάς Arnout
Ploos van Amstel και τον τότε Οικονομικό Δ/ντη της Νοβάρτις Ελλάς
Miguel Freire με τίτλο "Please take into account" (Παρακαλώ λάβετε
υπόψη). Πιθανολογώ, δεδομένης της ώρας, ότι το μήνυμα εστάλη από το
κινητό τηλέφωνο του Φρουζή λαμβάνοντας υπόψη ότι ο αυτός δεν γνώριζε

ΤΟΥΣ
ΠΙΟΝ
ΤΩΝ
ΤΟΥ
Λη,
ΥΝ
Ω
Β
,

να χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στο συγκεκριμένο μήνυμα αναφέρονταν τα εξής: Ο αντιπρόεδρος ζητούσε να λάβει έκτακτη αύξηση του προϋπολογισμού του τμήματός του, ύψους 200.000 ευρώ (100.000 ευρώ σε δυο συγκεκριμένα κέντρα κόστους του τμήματος) για τον προϋπολογισμό του έτους 2012. Ο Φρουζής ζητά με επιμονή αυτή την αύξηση του προϋπολογισμού έτσι ώστε η εταιρεία να πετύχει τους φιλόδοξους στόχους της. Σημειώνεται ότι αναφέρει ότι το συγκεκριμένο ποσό θα έχει πολύ μεγάλη ανταποδοτικότητα με βάση τον οικονομικό δείκτη ROI (RETURN ON INVESTMENT). Ο Φρουζής επίσης αναφέρει ότι χρειάζεται συμμαχίες από όλα τα πολιτικά κόμματα και τους σχετικούς τομεάρχες υγείας διότι διέβλεπε ότι η επόμενη κυβέρνηση θα ήταν κυβέρνηση συνεργασίας. Ένας επιπλέον λόγος που ζητά επιπλέον χρηματοδότηση είναι οι εκλογές του ΣΦΕΕ που θα ελάμβαναν χώρα το πρώτο τρίμηνο του 2012. Συμπερασματικά ο Φρουζής αναφέρει ότι οι τρεις τους (Φρουζής, Arnout Ploos van Amstel, Miguel Freire) οφείλουν να ενεργούν ως μια ομάδα και τους επισημαίνει την τεράστια ανταποδοτικότητα που θα φέρει στην εταιρεία η συγκεκριμένη "επένδυση". Την ίδια μέρα και συγκεκριμένα στις 21.19 μμ ο Arnout Ploos van Amstel απάντησε θετικά αναφέροντας ότι υποστηρίζει τη συγκεκριμένη ενέργεια και τη χαρακτηρίζει πολύ σημαντική για τα οικονομικά αποτελέσματα της επόμενης χρονιάς. Με βάση το κέρδος που είχε η Νοβάρτις από την πρόωρη κυκλοφορία των ανωτέρω φαρμάκων στην Ελλάδα, με βάση το γεγονός ότι η μητρική Νοβάρτις είχε τεράστιο όφελος εκ του ότι με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα καθίστατο χώρα αναφοράς των ανωτέρω προϊόντων για 29 άλλες χώρες ανεβάζοντας έτσι την τιμή που θα έπαιρναν εκεί τα ίδια προϊόντα, με βάση το γεγονός ότι πρόκειται για Υπουργό, θεωρώ ότι το ύψος του δώρου που έλαβε για τη συγκεκριμένη περίπτωση ο Λοβέρδος δεν είναι κάτω του ποσού των 200.000 ευρώ συνολικά. Εξάλλου επί υπουργίας του η Νοβάρτις Ελλάς δωροδότησε κατ' επανάληψη και εν γνώσει του (ενν του Α. Λοβέρδου), το σύμβουλό του, Νικόλαο Μανία, ο οποίος ήταν αρμόδιος για να περνάει τις τιμές των φαρμάκων στο λογισμικό που είχε ο ίδιος δημιουργήσει, με χρηματοδότηση της Νοβάρτις Ελλάς. Με αυτό τον τρόπο ο Μανίας καθόριζε τις τιμές όλων των φαρμάκων της αγοράς. Η δωροδοκία προς το Μανία γινόταν μεταξύ άλλων και μέσω συμβάσεων

19 9 21

παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών που έχει συνάψει η Νοβορτις με την εταιρεία συμφερόντων του (έδρα Σκωτία) MINTE LTD. Πιστεύω ότι για τον ίδιο λόγο δωροδοκήθηκε και ο προϊστάμενος Υπουργός Α. Λοβέρδος και θεωρώ αδύνατο, για τους λόγους που προανέφερα, να έλαβε ως δώρο ποσό κάτω των 200.000 ευρώ. Εξάλλου περί το μήνα Απρίλιο του έτους 2012 είχε τεθεί στο υπουργείο Υγείας από τον τότε Γενικό Γραμματέα Δημόπουλο το ζήτημα να εγκριθεί η χρήση του ανταγωνιστικού φαρμακευτικού προϊόντος AVASTIN (της εταιρείας ROCHE) στις περιπτώσεις πάθησης της ωχράς κηλίδας, όπου γίνεται χρήση του LUCENTIS (NOVARTIS). Για να γίνει αυτό εφικτό απαιτούνταν υπουργική απόφαση. Η νοβάρτις ΕΛΛΑΣ, προκειμένου να μην προχωρήσει αυτό δωροδότησε τον Υπουργό Υγείας Α. Λοβέρδο με το ποσό των 70.000 ευρώ περίπου. Συγκεκριμένα το ποσό των 100.000 ευρώ μεταφέρθηκε από τον προϋπολογισμό του τμήματος οφθαλμολογίας της Νοβάρτις Ελλάς στο τμήμα πρόσβασης (MARKET ACCESS) και αφού ξεπλύθηκε μέσω διαφόρων διαφημιστικών εταιρειών, μεταξύ των οποίων οι ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, ETHOS MEDIA, ΠΑΝΜΑΡ, ΠΙΤΣΙΛΙΔΗΣ Α.Ε., εν συνεχεία, αφού παρακρατήθηκε χοντρικά το 30% του ποσού από τις άνω εταιρείες, επιστράφηκε στο Φρουζή το ποσό των 70.000 ευρώ, το οποίο ο τελευταίος παρέδωσε δια ζώσης στον Υπουργό. Θέλω να προσθέσω ότι στο οικονομικό έτος 2012 και πιο συγκεκριμένα το μήνα Μάρτιο ζητήθηκε από την ανώτατη Διοίκηση της Νοβάρτις Ελλάς επιπλέον ποσό 500.000 ευρώ για ειδικές δραστηριότητες του τμήματος πρόσβασης (MARKET ACCESS). Αυτές όπως αναγράφεται αφορούν επηρεασμό κρατικών αξιωματούχων για θέματα που αφορούσαν στην εταιρεία. Ειδικότερα αναφέρονται 1] η εισαγωγή προϊόντων στη θετική λίστα αποζημίωσης, 2] ένταξη προϊόντων στη λίστα του ν 3816, που συνεπάγεται και την αυτόματη πλήρη αποζημίωσή τους, 3] Διομάρφωση κατευθύντηριων οδηγιών των ασφαλιστικών ταμείων σε θέματα συνταγογράφησης, 4] Επιρροή της Επιτροπής Τιμών Φαρμάκων και άλλα θέματα πολιτικών υγείας. Τα πρόσωπα που αναφέρονται, κατόπιν υπόδειξης του Φρουζή, υπό την ένδειξη project (έργο) για υπουργεία είναι τα εξής: Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Υγείας Πολύζος, υπεύθυνος για τη νοσοκομειακή πολιτική, Γενικός Γραμματέας Δημόπουλος υπεύθυνος

9

9

Ελλάς
Υπουργείο
Εργασίας

τα φάρμακα και τη δημόσια υγεία, η κα Δέδε, αξιωματούχος, πρόεδρος
προπής στο υπουργείο Υγείας, η Μένη Μαλλιάρη αξιωματούχος του
ΚΕΕΛΠΝΟ, Αθηνά Δρέττα, Γενική Γραμματέας Υπουργείου Εργασίας,
Εργασίας, Κομηνός Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Ανάπτυξης,
Δημητρακόπουλος, Κακαζιάνης, στελέχη του υπουργείου Ανάπτυξης,
Πλασκοβίτης, Γενικός Γραμματέας και Βενιζέλος Υπουργός Οικονομικών.
Από το ανωτέρω ποσό των 500.000 ευρώ το ποσό των 300.000 ευρώ
επλήθηκε μέσω και των προαναφερόμενων διαφημιστικών εταιρειών.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου Η
σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την ...10.45 ώρα
και περατώθηκε την 16.00 της 15.01.2018. Προς
πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού
αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως
ακολουθως:

Ο εξετασθείς

Οι Εισαγγελείς

Ακριβές υπηρεσιακό αντίγραφο
5.2.2018
Γ.Π. Γραμματέας

Μέννη Δέσποινα

(4)

4-22

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

Στην ...Αθήνα., σήμερα, την ...17 του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Τετάρτη και ώρα 10.00.... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

ΕΡΩΤΗΣΗ; Τι γνωρίζετε για το πρόγραμμα της μητρικής Νοβάρτις με την ονομασία "HARVARD PROJECT";

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είναι ένα πρόγραμμα που εκπονήθηκε από τη μητρική Νοβάρτις (περιφέρεια Ευρώπης) το Μάρτιο του έτους 2013, ειδικά για την Ελλάδα με σκοπό η εταιρεία να επηρεάσει κρατικούς αξιωματούχους έτσι ώστε να διαμορφωθεί ένα νέο σύστημα υγείας στην Ελλάδα ευνοικό για τη Νοβάρτις. Υπεύθυνοι του προγράμματος, το οποίο έτρεξε τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 2013, ήταν ο Αντώνης Σαρλικιώτης, υπάλληλος της μητρικής Νοβάρτις (επικεφαλής περιφέρειας της Δυτικής

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

Ευρώπης του τμήματος γενικής Ιατρικής της Νοβάρτις) και William Hinshaw (επικεφαλής της περιφέρειας Βορείου Κεντρικής Ευρώπης για το ογκολογικό τμήμα της Νοβάρτις). Για τους λόγους του ύψους του προϋπολογισμού που είχε προβλεφθεί για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, όπως θα εξηγήσω παρακάτω, είναι βέβαιο ότι το περιεχόμενο και το σκοπό του συγκεκριμένου προγράμματος γνώριζαν και ενέκριναν ανώτερα στελέχη της μητρικής Νοβάρτις και συγκεκριμένα τουλάχιστον οι Α) προϊστάμενος του Σαρλικιώτη, ο Ιταλός GUIDO GUIDI επικεφαλής περιφέρειας Νοβάρτις Ευρώπης, Β) DAVID EPSTEIN, πιθανώς υπήκοος ΗΠΑ, επικεφαλής του παγκόσμιου φαρμακευτικού τομέα της Νοβάρτις. Θεωρώ βέβαιο ότι γνώστης των όσων θα αναφέρω παρακάτω σε σχέση με το "HARVARD PROJECT" αλλά και όλων των αξιοποιήσιμων πράξεων που αναφέρω ήταν και ο κατά τον κρίσιμο χρόνο παγκόσμιος διευθύνων σύμβουλος του ομίλου Νοβάρτις Joe HIMENEZ και αυτό το λέω διότι η μητρική Νοβάρτις ήδη κατηγορείται ή ερευνάται για αντίστοιχες παράνομες πράξεις στις εξής χώρες: Ιαπωνία, Κίνα, Ινδία, Κορέα, Ιταλία, Τουρκία και ΗΠΑ. Την κρίσιμη περίοδο πρόεδρος της Νοβάρτις ΗΠΑ ήταν ο ANDRE WYSS, ο οποίος διετέλεσε πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Νοβάρτις Ελλάς από το 2004 έως το 2007. Ο τελευταίος ήταν αυτός που προσέλαβε το Κων/νο Φρουζή στη θέση του αντιπροέδρου της Νοβάρτις Ελλάς αναθέτοντάς του την αρμοδιότητα της επαφής και του επηρεασμού πολιτικών προσώπων. Πριν έρθει στη Νοβάρτις ο Φρουζής ήταν αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος στον ΟΤΕ αναφερόμενος στο τότε πρόεδρο και διευθύνοντα Σύμβουλο Παναγή Βουρλούμη. Όταν ξέσπασε το σκάνδαλο με τις προμήθειες του ΟΤΕ από της SIEMENS ο Φρουζής μετακινήθηκε από τον ΟΤΕ στη Νοβάρτις. Ο ίδιος ο WYSS έλεγε για το Φρουζή ότι ήταν "η καλύτερη μου πρόσληψη γιατί είναι ικανός για όλα". Δεν είναι

...τυχαίο ότι την περίοδο
στη θέση του αντιπ
Ελλάς ενώ την
Συνεχίζοντας ο
τονίσω ότι
πραγματικό
της Νοβάρ
Σκοπός
προκύ
τη
τ

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

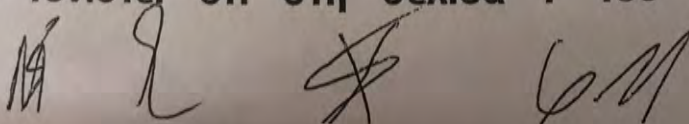
τυχαίο ότι την περίοδο 2007 - 2015 ο Φρουζής παρέμενε σταθερά στη θέση του αντιπροέδρου και γενικού διευθυντή της Νοβάρτις Ελλάς ενώ την ίδια περίοδο άλλαξαν πέντε πρόεδροι Δ.Σ. Συνεχίζοντας σχετικά με το "HARVARD PROJECT" θέλω να τονίσω ότι ο Σαρλικιώτης ήταν γνώστης της ελληνικής πραγματικότητας και τέως πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Νοβάρτις Ελλάς (2008 -2010) διαδεχόμενος το WYSS. Σκοπός της δημιουργίας του "HARVARD PROJECT", όπως προκύπτει και από το περιεχόμενο της σχετικής έντυπης παρουσίασης, ήταν να εξυπηρετηθούν οι επιχειρησιακοί στόχοι της Νοβάρτις. Πιο συγκεκριμένα όπως αναφέρεται στη σελίδα 2 της παρουσίασης, η Νοβάρτις επεδίωκε να της καταβληθούν από το ελληνικό κράτος ληξιπρόθεσμα χρέη ύψους 140 εκατ. ευρώ και παράλληλα να κυκλοφορήσει στην ελληνική αγορά νέα φαρμακευτικά προϊόντα (EXELON TTS, SEEBRI, BEXSERO, JAKAVI, VOTUBIA, SIGNIFOR, TOBI PODHALER, OMNITROPE, OPTAFLU, FLUAD). Επιπλέον στη συγκεκριμένη παρουσίαση αναφέρεται ότι η Νοβάρτις αναγνωρίζεται ως "αξιοσέβαστος συνεταιίρος" από όλους τους "παίκτες" της ελληνικής αγοράς, μεταξύ των οποίων είναι η Κυβέρνηση, χονδρέμποροι, ιατροί, ασθενείς. Επίσης αναφέρεται ότι μέσω αυτού του προγράμματος η Νοβάρτις επιδιώκει να ενισχύσει και να επεκτείνει την ήδη κατέχουσα ηγετική της θέση. Η εταιρεία ήθελε ξεκάθαρα να δεσμεύσει ("engage") φορείς και παράγοντες της ελληνικής πολιτείας όπως οι υπουργοί υγείας, οικονομικών και κρατικοί αξιωματούχοι όπως οι διοικητές των νοσοκομείων. Ο Αντώνης Σαρλικιώτης και ο William Hinshaw είχαν προσωπική ανάμειξη στο πρόγραμμα και όπως αναφέρεται θα είχαν προσωπικές επαφές με τις τοπικές αρχές. Η τοπική ηγετική ομάδα του προγράμματος ήταν επίσης οι Φρουζής, Ρούμπου, Σακοράφας, Σουλιώτης και ο τότε πρόεδρος της Νοβάρτις Ελλάς (Georg Schroeckenfucks), όπως αναγράφεται στη σελ. 3 της

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

παρουσίασης, οι οποίοι ομοίως είχαν προσωπικές επαφές με τους ανωτέρω κρατικούς αξιωματούχους. Η Ακαδημαϊκή αιγίδα του προγράμματος ήταν από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαντ, το οποίο επιλέχτηκε με την λογική ότι είχε σχέσεις με αρχηγούς πολιτικών κομμάτων, όπως επίσης και με ανώτατους κρατικούς αξιωματούχους. Στην σελ 6 επίσης αναφέρεται ότι η νοβάρτις είναι βασικός παίχτης (Key player) στο ελληνικό περιβάλλον υγείας καθώς επίσης ότι, έχοντας την ηγετική θέση στην φαρμακευτική αγορά βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της διαμόρφωσης του νέου περιβάλλοντος, εκμεταλευόμενη την Προεδρία του ΣΦΕΕ από τον Φρουζή και την ενεργό εμπλοκή της σε αρμόδια επιτροπή υπο τον Πρωθυπουργό, η οποία προσδιορίζεται ως "Prime Minister Think Tank". Σημειωτέον ότι ο τότε πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς είναι απόφοιτος του Χάρβαντ και είχε προηγούμενες (Δεκέμβριος του 2012 για παράδειγμα) συναντήσεις με τους Φρουζή και Schroeckenfuchs. Η προαναφερόμενη "δέσμευση (engagement)" θα επιτυγχάνετο μέσω δωροδοκιών των αρμοδίων κρατικών αξιωματούχων, υπουργών και τότε πρωθυπουργού. Αυτό συνάγεται και από το ύψος του προϋπολογισμού του συγκεκριμένου προγράμματος, το οποίο υπολογίζω τουλάχιστον στο ύψος του 1.000.000 ευρώ.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Με βάση τα προαναφερόμενα δεδομένα θεωρείτε πιθανό ο προϋπολογισμός του συγκεκριμένου προγράμματος να ανέρχεται σε ποσό πλησίον ή άνω των 2.000.000 ευρώ;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι με βάση τα προαναφερόμενα δεδομένα το θεωρώ πολύ πιθανό και αυτό γιατί η Νοβάρτις Ελλάς χρησιμοποιούσε κατ' εξακολούθηση τη μέθοδο του ξεπλύματος ποσών για δωροδοκίες σε Έλληνες κρατικούς αξιωματούχους. Λαμβανομένου δε υπόψη ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση το πρόγραμμα εκπονήθηκε από τη μητρική εταιρεία είναι αναμενόμενο τα ποσά που δόθηκαν να είναι ιδιαίτερα υψηλά. Πρέπει να τονιστεί ότι στη σελίδα 7 του προγράμματος

4-26

...αφέρεται ότι πιέζονται (μείωση έως και 50% το έτος 2012)
...νεχώς οι τιμές των φαρμακευτικών προϊόντων της εταιρείας
...την Ελλάδα και τα περιθώρια κέρδους, γεγονός που επέφερε
...πράστιες απώλειες κερδών της εταιρείας σε παγκόσμιο επίπεδο
...καθώς η Ελλάδα αποτελεί χώρα αναφοράς στην τιμολόγηση
...φαρμάκων τουλάχιστον για 29 χώρες παγκοσμίως. Τονίζεται ότι
...το Μάιο του έτους 2013 κυκλοφόρησε δελτίο τιμών χωρίς νέα
...προϊόντα και με σημαντική μείωση των τιμών των φαρμάκων
...συμπεριλαμβανομένων και αυτών της Νοβάρτις. Όμως αμέσως
...μετά τον ανασχηματισμό τον Ιούνιο του έτους 2013 (οπότε
...ορίστηκε ως υπουργός Υγείας ο Άδωνις Γεωργιάδης) εκδόθηκε
...τον Άγουστο του ίδιου έτους διορθωτικό δελτίο τιμών, στο
...οποίο σημειώθηκαν σημαντικές αυξήσεις τιμών φαρμάκων,
...συμπεριλαμβανομένων και τέτοιων της Νοβάρτις. Όμως
...παράλληλα κυκλοφόρησαν για πρώτη φορά (μετά την υπουργική
...απόφαση Λοβέρδου τον Άγουστο του 2011) τρία νέα
...φαρμακευτικά προϊόντα της Νοβάρτις, τα οποία αναφέρονται στο
...“HARVARD PROJECT” ως στόχος κυκλοφορίας και τιμολόγησης
...και συγκεκριμένα τα πιο ακριβά (ογκολογικά) JAKAVI,
...VOTUBIA, SIGNIFOR, τα οποία έλαβαν τιμή υψηλότερη από το
...μέσω όρο των τριών χαμηλοτέρων τιμών της Ευρωπαϊκής
...Ένωσης, όπως ορίζει η κείμενη νομοθεσία. Συγκεκριμένα
...λήφθηκαν ως τιμές αναφοράς αυτές της Γερμανίας και του
...Ηνωμένου Βασιλείου, ιδιαίτερα ακριβές αγορές, καθώς μόνο εκεί
...είχαν κυκλοφορήσει τα συγκεκριμένα φάρμακα. Με τον τρόπο
...αυτό εκτός από τη ζημία που επήλθε στον προϋπολογισμό του
...ΕΟΠΥΥ και των δημόσιων νοσοκομείων, επιτυγχάνετο τέραστιο
...κέρδος για τη Νοβάρτις παγκοσμίως καθώς η Ελλάδα γινόταν
...χώρα αναφοράς για τουλάχιστον 29 χώρες, έχοντας όμως λάβει
...η ίδια την τιμή κυκλοφορίας λαμβάνοντας υπόψη τις τιμές
...αναφοράς δύο ιδιαίτερα ακριβών αγορών στο χώρο του
...φαρμάκου. Είμαι σχεδόν βέβαιος ότι και όλα τα υπόλοιπα

19 22 \$

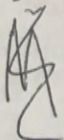

4-27

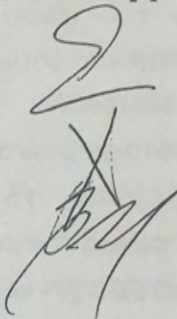
φάρμακα της Νοβάρτις που αναφέρονται στο "HARVARD PROJECT" κυκλοφόρησαν και τιμολογήθηκαν την περίοδο υπουργίας Γεωργιάδη.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την ...10.00 ώρα και περατώθηκε την 12.40 της 17.01.2018. Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:

Ο εξετασθείς

Οι Εισαγγελείς

Παράκληση υπηρεσιακό αντίγραφο

5.2.2018

ΟΗ Γραμματέας

Μένια Λεβαντα

(11) 4-28
ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

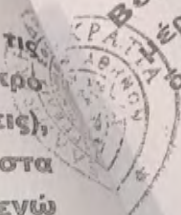

Στην ...Αθήνα., σήμερα την 18 του μήνα Ιανουαρίου 2018, ημέρα της εβδομάδας Πέμπτη και ώρα 12.30... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και του Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Επίκουρου Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Επειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

Σε συνέχεια των όσων έχω καταθέσει σας αναφέρω ότι μετά το δελτίο τιμών φαρμάκων που εκδόθηκε αρχές Αυγούστου 2013 ακολούθησαν και άλλα δελτία τιμών. Συγκεκριμένα στις 3 Οκτωβρίου 2013 εισήχθησαν στη θετική λίστα φαρμάκων τα προϊόντα της Νοβάρτις VOTUBIA, SIGNIFOR, TOBI PODHALER. Τέλος του ίδιου έτους προστατεύτηκαν οι τιμές των ογκολογικών φαρμάκων της εταιρείας, τα οποία είναι και τα πιο ακριβά προϊόντα της διότι αυτά χαρακτηρίστηκαν από υπηρεσίες του υπουργείου ως «ορφανά φάρμακα» (Τα φάρμακα αυτά χρησιμοποιούνται στη θεραπευτική αγωγή σπάνιων νόσων και ονομάζονται «ορφανά» διότι η ανάπτυξη και η εμπορία τους

A-29

4- Βουλκίδη), στ...
δωροδοκιών...
Ευ. Βενιζέ...
προέδρου...
αγορά...
Ε...

παρουσιάζει ελάχιστο οικονομικό ενδιαφέρον για τις φαρμακοβιομηχανίες, δεδομένου ότι προορίζονται για μικρό αριθμό ασθενών που πάσχουν από πολύ σπάνιες παθήσεις, αποφεύγοντας έτσι τις μειώσεις τιμών που επιβλήθηκαν στα υπόλοιπα φάρμακα. Το Μάρτιο με Απρίλιο του έτους 2014, ενώ κυκλοφόρησαν νέα φάρμακα για τη Νοβάρτις (xoterna, breezhaler, tonapor breezhaler, seebri breezhaler, ultibro breezhaler, onbrez breezhaler, tassigna 200), δεν έγινε κάτι αντίστοιχο για άλλες εταιρείες που κατείχαν ανταγωνιστικά προς τη Νοβάρτις προϊόντα, όπως πχ νέο φάρμακο (Tecfidera) για τη σκλήρυνση κατά πλάκας της εταιρείας Genesis Pharma και ευθέως ανταγωνιστικό προς το GILENYA (NOVARTIS). Εξάλλου έλαβαν πρόωρη κυκλοφορία τα προϊόντα της Νοβάρτις seebri breezhaler, ultibro breezhaler, και μάλιστα συγκεκριμένη εταιρεία (Boehringer Ingelheim) κατέθεσε ένσταση για το γεγονός αυτό στον ΕΟΦ. Το Μάιο του ίδιου έτους απετράπη η κυκλοφορία γενοσήμων των DIOVAN και EXCELON προσφέροντας έτσι ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη Νοβάρτις. Τον Ιούνιο του έτους 2014 ο τότε πρόεδρος του ΕΟΦ ΛΙΝΤΖΕΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ανακάλεσε απόφαση επιβολής προστίμου (της τάξης περίπου των 25.000 ευρώ). Εξάλλου πρέπει να αναφερθεί ότι το πρώτο εξάμηνο του έτους 2014 με πρωτοβουλία του ίδιου προέδρου του ΕΟΦ όλες οι υπό έγκριση κλινικές μελέτες της εταιρείας Νοβάρτις Ελλάς εγκρίθηκαν σε αντίθεση με αυτές άλλων εταιρειών, οι οποίες παρέμειναν υπό έγκριση από την αρμόδια επιτροπή του ΕΟΦ. Ο Φρουζής ανά διαστήματα ζητούσε και εκταμίευε χρήματα από τα μαύρα ταμεία της Νοβάρτις Ελλάς προκειμένου, όπως έλεγε, να δωροδοκήσει το Λιντζέρη υπό την ιδιότητά του ως προέδρου του ΕΟΦ. Πιθανολογώ ότι το ξέπλυμα των χρημάτων για τις δωροδοκίες προς το Λιντζέρη γινόταν από εταιρείες του Μαυρικού (ο οποίος αντικατέστησε στις δραστηριότητες του ξεπλύματος το

φάρμακ
PROJEC
υπουργ
Ετ
ούντα
και π
τίστ
ναγ
κολ
Ο ε

θα
έδ
Κ.

(18)

4-31

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

Στην ...Αθήνα., σήμερα την 22 του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Πέμπτη και ώρα 10.00.... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Μπούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών, Στυλιανού Μανώλη Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 πράξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

Σε συνέχεια των όσων έχω καταθέσει σας αναφέρω πως όταν αρμόδιος για το φάρμακο ήταν ο Αναπληρωτής Υπουργός Υγείας Μάριος Σαλμάς (Ιούνιος 2012 έως Ιούνιος 2013), ο αντιπρόεδρος της Νοβάρτις Ελλάς, Κων/νος Φρουζής, ζήτησε από τον Ερμανουήλ Βουλκίδη, ο οποίος την περίοδο εκείνη έκανε το ξέπλυμα των χρημάτων από τα μαύρα ταμεία της άνω εταιρείας, ποσό 120.000 ευρώ για να δωροδοκήσει τον Σαλμά, προκειμένου ο τελευταίος να μην προβεί σε δραστικές μειώσεις τιμών των φαρμάκων της εταιρείας, κατ' απαίτηση της τρόικας. Παρά τις κάποιες αντιδράσεις του Βουλκίδη σε σχέση με το ύψος

του ποσού και ειδικότερα για το ποσό που θα παρακρατούσε ο ίδιος ως φόρο (για τις εταιρείες - οχήματα ξεπλύματος που διαχειριζόταν) και ως αμοιβή, τελικά ο Φρουζής έλαβε το ποσό των 120.000 ευρώ και ισχυρίστηκε στους υπευθύνους της εταιρείας ότι το παρέδωσε στον Σαλμά. Πλην όμως, η Νοβάρτις Ελλάς δεν ήταν ικανοποιημένη από τις μετέπειτα υπηρεσιακές ενέργειες του συγκεκριμένου υπουργού όσον αφορά στις τιμές των φαρμάκων και για αυτό το λόγο ο Φρουζής προσπάθησε να έρθει σε συνεννόηση με τον τότε Πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά παρακάμπτοντας τον Υπουργό. Περί τα τέλη του έτους 2012 ο Φρουζής, υπό το μανδύα του προέδρου του ΣΦΕΕ, όντως συνάντησε το πρωθυπουργό, ενώ λίγο αργότερα συνάντησε τον πρωθυπουργό μαζί με τους τότε Υπουργούς Οικονομικών, Στουρνάρα και Μηταράκη, και ο τότε πρόεδρος της εταιρείας SCHROECKENFUCHS. Προφανώς η συνάντηση αυτή έλαβε χώρα προκειμένου να εξυηρητηθούν οι οφειλές του Δημοσίου έναντι της Νοβάρτις Ελλάς και προφανώς το HARVARD PROJECT έγινε για το ίδιο λόγο. Σε σχέση με τον Αναπληρωτή Υπουργό Σαλμά, κυκλοφορούσε στην αγορά η φήμη ότι είχε σαν μέθοδο να ρίχνει υπερβολικά τις τιμές των φαρμάκων προκειμένου εν συνεχεία οι εταιρείες να αναγκάζονται να τον προσεγγίσουν με παράνομο τρόπο, ώστε να επαναφέρει τις τιμές σε λογικά επίπεδα. Εξάλλου, όσον αφορά στον πρώην υπουργό Οικονομικών Στουρνάρα, πρέπει να σημειωθεί ότι οι φαρμακευτικές εταιρείες ωφελήθηκαν από την απόφασή του να συμψηφιστούν τα χρέη του Δημοσίου με τις υποχρεωτικές επιστροφές προς το Δημόσιο rebate και το clawback (Το rebate, ως έννοια, μπορεί να ταυτιστεί με την έκπτωση επί του τζίρου που κάνουν οι εμπορικές εταιρείες στους προμηθευτές τους. Στην ουσία, ο ΕΟΠΥΥ επιβάλλει να του γίνουν εκπτώσεις επί του ποσού που τιμολογούν οι πάροχοι υγείας (π.χ. κλινικές, διαγνωστικά κέντρα, μονάδες αιμοκάθαρσης κ.λπ.) βάσει ενός κλιμακούμενου ποσοστού. Από

(Handwritten signature)

... του έτους
... πιον εμού
... αφθοράς
... τζούρα,
... γγελέα
... οράς,
... τοίος
... λέα
01
v

4- 33

την άλλη, το clawback αναφέρεται στην επιστροφή του ποσού εκείνου που υπερβαίνει, μηνιαίως, τις προϋπολογισμένες δαπάνες υγείας). Την περίοδο εκείνη υπήρξε μεγάλη αύξηση των χορηγιών των φαρμακευτικών εταιρειών προς την εταιρεία MINDWORK συμφερόντων της Λίνας Νικολοπούλου συζύγου του κ. Στουρνάρα. Αυτές οι χορηγίες, αντιστοιχούσαν σε χρηματοδότηση συνεδρίων και εκδηλώσεων της ΕΣΔΥ, οι οποίες ωστόσο ήταν υπερβολικές σε σχέση με το πραγματικό κόστος των συνεδρίων αυτών. Μάλιστα, προκειμένου ο Φρουζής να ενισχύσει τις χορηγίες προς την MINDWORK, παρότρυνε τις φαρμακευτικές εταιρείες-μέλη του ΣΦΕΕ, να χορηγούν με μεγάλα χρηματικά ποσά τα συνέδρια της MINDWORK, λέγοντας στους εκπροσώπους αυτών ότι έχει συμφωνήσει με τον Υπουργό τη νομοθετική ρύθμιση για τον συμψηφισμό. Άλλη παράνομη πρακτική που ακολουθούσε η Νοβάρτις για να αυξήσει τα κέρδη της, ήταν οι δωροδοκίες σε γιατρούς, προκειμένου οι τελευταίοι να 'δεσμεύονται' ότι θα υπερσυνταγογραφούν φάρμακά της. Πιο συγκεκριμένα, στόχοι της εταιρείας ήταν γιατροί υψηλής δυναμικότητας, όπως διευθυντές κλινικών ΕΣΥ, καθηγητές Πανεπιστημίων και ταμειακοί γιατροί. Οι γιατροί είχαν χωρισθεί στις εξής κατηγορίες: Γιατροί τύπου Α) οι οποίοι είχαν τη μέγιστη συνταγογραφική δυναμικότητα, γιατροί τύπου Β) μεσαίας συνταγογραφικής δυναμικότητας και γιατροί τύπου Γ) χαμηλής συνταγογραφικής δυναμικότητας. Επίσης, υπήρχε η κατηγοριοποίηση των γιατρών σε υποκατηγορίες 1,2 και 3. Οι τύπου 1, ήταν οι γιατροί που συνταγογραφούσαν πολλά φάρμακα της Νοβάρτις, οι τύπου 2, ήταν γιατροί με μέτρια συνταγογράφηση και οι τύπου 3, με χαμηλή συνταγογράφηση προϊόντων της Νοβάρτις. Στόχος της εταιρείας ήταν να γίνουν όλοι οι γιατροί τύπου Α1. Οι πληρωμές των γιατρών αυτών γίνονταν με καταβολές χρηματικών ποσών στους τραπεζικούς τους λογαριασμούς είτε απευθείας είτε μέσω τρίτων εταιρειών

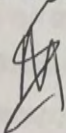
Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

4-34

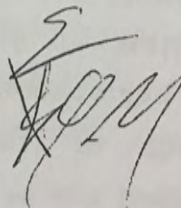
(Contract Research Organizations-CRO). Οι πληρωμές που γίνονταν από λογαριασμό της μητρικής εταιρείας στην Βασιλεία ονομάζονταν πληρωμές 'τύπου Β' (όπου Β ήταν η Βασιλεία), ενώ αυτές που γίνονταν από την θυγατρική Νοβάρτις Ελλάς, ονομάζονταν 'τύπου Α' (όπου Α ήταν η Αθήνα). Οι πληρωμές αυτές γίνονταν μέσω εικονικών στο σύνολό τους προγραμμάτων, τα οποία κατά περίπτωση ονομάζονταν προγράμματα αγοράς (marketing projects), έρευνες αγοράς (market researches) και από τον Ιούνιο του 2012 και μετά, μελέτες 'φάσης IV'. Υπεύθυνοι των προγραμμάτων αυτών ήταν τα εμπορικά τμήματα της εταιρείας, δηλαδή τα τμήματα μαρκετιγκ, πωλήσεων και οι επιχειρησιακές μονάδες και πάντοτε με την έγκριση του προέδρου και διευθύνοντος συμβούλου της Νοβάρτις Ελλάς αλλά και του υπευθύνου Περιφέρειας Ευρώπης της μητρικής εταιρείας.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την 10.00 ώρα και περατώθηκε την 12:00 της 22.01.2018. Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:

Ο εξετασθείς

Οι Εισαγγελείς

υπηρεσιακό αντίγραφο

5.2.2018

Ο/Η Εφομιχός

Μέντιν Είσοποινα

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ

...Αθήνα., σήμερα, την ...23 του μήνα Ιανουαρίου, του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Τρίτη και ώρα 12.00.... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέως Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

Σε συνέχεια της προηγούμενης κατάθεσής μου σας αναφέρω τα κάτωθι: Ένα από τα μεγαλύτερα και πιο αδιαφανή projects της εταιρείας με τους γιατρούς ήταν το EXACTLY (περίοδος 2008-2009). Ήταν μια από τις μελέτες τύπου Β, η οποία δόθηκε σε παθολόγους και καρδιολόγους για να συνταγογραφούν καρδιολογικά σκευάσματα της εταιρείας. Αυτό σήμαινε ότι η εταιρεία κατέβαλε στους γιατρούς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αυτό αμοιβή για περισσότερα του ενός συνταγογραφούμενα σκευάσματα, η οποία (αμοιβή) ήταν

[Handwritten signatures and initials]

4-36

1.000 ευρώ ανά σκευάσμα. Όσο περισσότερα περιστατικών σκευάσματα και αριθμό περιστατικών συνταγογραφούσε ο γιατρός, τόσο μεγαλύτερη ήταν η αμοιβή του. Τόσο στο πρόγραμμα αυτό όσο και σε άλλα στα οποία θα αναφερθώ πιο κάτω, οριζόταν από την εταιρεία (τμήμα marketing) ένας συντελεστής ανταποδοτικότητας ονόματι ROI (Return on Investment). Ο στόχος για την ανταποδοτικότητα ήταν ο γιατρός να αυξήσει τις πωλήσεις του προϊόντος σε τζίρο εξαπλάσιο και άνω της αρχικής επένδυσης (αμοιβής-δωροδοκίας του γιατρού). Για παράδειγμα ROI=6 σήμαινε ότι για κάθε χίλια ευρώ που έπαιρνε ο γιατρός, η εταιρεία προσδοκούσε όφελος 6.000 ευρώ. Δημιουργός του προγράμματος αυτού ήταν ο Γερμανός Διευθυντής Μάρκετινγκ JAN SCHLUECHTER και το πρόγραμμα εκτελούσε το Τμήμα Πωλήσεων, μέσω των ιατρικών επισκεπτών. Το πιο πάνω project (EXACTLY), ήταν εικονική στο σύνολό της μελέτη και κάλυπτε αυτή όπως και άλλες δωροδοκίες γιατρών λόγω υπερσυνταγογράφησης, καθόσον εάν ήταν πραγματικές οι μελέτες αυτές, θα έπρεπε να τις εκτελεί το ιατρικό τμήμα της εταιρείας και όχι το τμήμα πωλήσεων και αν ήταν πραγματικές οι έρευνες αγοράς, θα έπρεπε η επιλογή των ερωτώμενων να είναι τυχαία και όχι προκαθορισμένη από το τμήμα πωλήσεων και μάρκετινγκ, όπως συνέβαινε. Η πιο πάνω εικονική μελέτη (EXACTLY) 'εξαφανίσθηκε' χωρίς η εταιρεία να έχει διατηρήσει τα αποτελέσματα της μελέτης, ενώ καταστράφηκαν και τα

σχετικά
ακολουθήθηκε
DIOVAN, καθώ
ΤΑΝΑΤΙΝΕΥΣΤΙΚ
ΤΟΥΣ για
ΛΟΓΑΡΙΑΣ
ΕΤΑΙΡΕΙ
ΕΙΚΟ
αφ
Ε

Ka 2 H 04

σχετικά
ακολουθήθηκε
DIOVAN,
αναπνευστικών
των

ερωτηματολογία. Η ίδια μεθοδολογία και σε άλλα project, όπως του φαρμάκου DIOVAN, καθώς και άλλων φαρμάκων καρδιολογικών, αναπνευστικών και νευρολογικών. Οι πληρωμές προς τους γιατρούς γίνονταν είτε απευθείας στους λογαριασμούς τους είτε μέσω τρίτων εταιρειών όπως η εταιρεία Zeincro. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εικονικότητας των πιο πάνω κλινικών μελετών σε ότι αφορά τους γιατρούς του ΕΣΥ στους οποίους η Νοβάρτις, επίσης κατέβαλε παράνομα χρηματικά ποσά (δωροδοκίες) ήταν το γεγονός ότι υπήρχε απευθείας χρηματισμός δημόσιου κρατικού λειτουργού για ιδιωτικό έργο, πράγμα που αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου και δεν συνάδει με την πρακτική των πραγματικών κλινικών μελετών, όπου τα ποσά κατατίθενται στις αρμόδιες υγειονομικές περιφέρειες σε λογαριασμούς ΕΛΚΕ και ΕΛΚΕΑ και μέσω αυτών των λογαριασμών, αφού παρακρατηθεί το νόμιμο ποσοστό υπέρ του Δημοσίου, πληρώνεται ο εκάστοτε ερευνητής, πάντα εν γνώσει του προϊσταμένου του, της επιστημονικής επιτροπής του νοσοκομείου και του αρμόδιου Διοικητή. Κάποιοι από τους γιατρούς που δωροδοκούσαν με τον πιο πάνω τρόπο, κατείχαν σημαντικές θέσεις σε επιτροπές και όργανα του Υπουργείου Υγείας και γνωμοδοτούσαν υπέρ της εταιρείας πάνω σε θέματα που αφορούσαν τα φάρμακά της.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την ...12.00 ώρα και περατώθηκε την 14.40 της 23.01.2018. Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού

Handwritten signatures and marks at the bottom of the page.

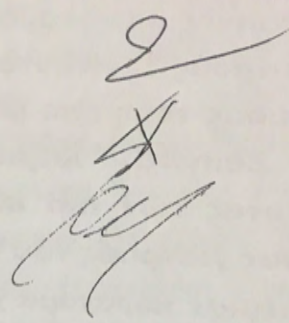
(C
γι
ο
α
,

A-38

αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως
ακολούθως:

Ο εξετασθείς

Οι Εισαγγελείς

υπηρεσιακό αντίγραφο

5.2.2018

Ο/Η Υπογραφέας

Μέννη Δάσσοινα

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ (Κ.Π.Δ.)

Στην Αθήνα, σήμερα, την 2 του μήνα Φεβρουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή και ώρα 11.20π.μ. ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και του Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρου Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 1/2018 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε ποιοι ήταν οι άμεσοι συνεργάτες του Υπουργού Υγείας Άδωνι Γεωργιάδη και αν θα μπορούσαν να γνωρίζουν σχετικά με τον χώρο του φαρμάκου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Γνωρίζω ότι άμεση συνεργάτιδα του Υπουργού ήταν η κα Κατραβά, με την οποία η Νοβάρτις, μέσω του τμήματος market access, του οποίου προϊστάτο ο Κων/νος Φρουζής, είχε επίσημη και ανεπίσημη επικοινωνία μέσω e mails εταιρικών και προσωπικών και μέσω

αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε
ακολούθως:
Ο εξετασθείς

η. 40

τηλεφωνημάτων. Πιο συγκεκριμένα η κα Κατραβά, πέρα από τα υπηρεσιακά της καθήκοντα λειτουργούσε ως η εξ απορρήτων συνεργάτιδα του Υπουργού, έστειλε και λάμβανε τακτικά και ιδίως εντατικά τον Ιούλιο του 2013, ήτοι έναν περίπου μήνα πριν την έκδοση του δελτίου τιμών (τον Αύγουστο του 2013), με το οποίο ο Υπουργός προέβη σε αυξήσεις τιμών των φαρμάκων της εταιρείας, γεγονός, για το οποίο σας έχω καταθέσει ήδη, για λογαριασμό του, ηλεκτρονική αλληλογραφία στον προσωπικό της ηλεκτρονικό λογαριασμό και όχι στον επίσημο του Υπουργείου. Οι επικοινωνίες αυτές γίνονταν προκειμένου η κα Κατραβά να κανονίζει τις απόρρητες συναντήσεις του Φρουζή εκ μέρους της Νοβάρτις με τον Υπουργό. Αντικείμενο αυτών των συναντήσεων πιθανολογώ ότι ήταν το 'κλείσιμο' συμφωνιών μεταξύ της εταιρείας και του Υπουργού, προκειμένου ο τελευταίος να λαμβάνει ευνοϊκές για την εταιρεία πολιτικές αποφάσεις. Αυτό το βασίζω στο γεγονός ότι οι πιο τακτικές επικοινωνίες γίνονταν μέσω των προσωπικών τους ηλεκτρονικών λογαριασμών και μέσω ανταλλαγής μηνυμάτων στα προσωπικά τους τηλέφωνα και όχι μέσω των επίσημων υπηρεσιακών λογαριασμών του Υπουργείου. Θέλω επίσης να σας καταθέσω ότι, όπως είναι ευρέως γνωστό, ο Υπουργός Άδωνις Γεωργιάδης, χρησιμοποιούσε ως μέθοδο ξεπλύματος των χρημάτων που λάμβανε ως δώρα από τη Νοβάρτις, εκδοτικές του δραστηριότητες, καθώς και υπηρεσίες προβολής μέσω τηλεπωλήσεων και διοργάνωσης εκδηλώσεων, σχετικά με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ανάλυση της αρχαιοελληνικής γραμματείας. Με το δεδομένο ωστόσο ότι η επένδυση της τηλεπώλησης των βιβλίων ήταν δυσανάλογα μεγάλη σε σχέση με το μέγεθος της επιχείρησής του, συμπεραίνω ότι τα έσοδα από τις πιο πάνω δραστηριότητες είναι προφανώς εικονικά και συνδέονται με το ξέπλυμα παράνομων χρημάτων.

ΕΡΩΤ
ότι το μ
την α
ευρύ
για
αν
α

...ομάδας
Ελένης
στην
ύρα,
λη,
ιν

4-21

ΕΡΩΤΗΣΗ: Στην από 15-1-2018 κατάθεσή σας, αναφέρατε ότι το μήνα Μάρτιο του οικονομικού έτους 2012 ζητήθηκε από την ανώτατη Διοίκηση της Νοβάρτις επιπλέον ποσό 500.000 ευρώ, μεταξύ άλλων, για επηρεασμό κρατικών αξιωματούχων για θέματα που αφορούσαν στην εταιρεία, μάλιστα δε, αναφέρατε και τα πρόσωπα αυτά. Γνωρίζετε εάν οι αναφερόμενοι αξιωματούχοι έλαβαν πράγματι τα ποσά που ζητήθηκαν για τον επηρεασμό τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Τους συγκεκριμένους αξιωματούχους επισκεπτόταν και δωροδοκούσε ο Κωνσταντίνος Φρουζής για λογαριασμό της εταιρείας, όπως επικοινωνούσε στη στενή ομάδα των συνεργατών του και σε μέλη της ανώτατης Διοίκησης. Τα αναφερόμενα χρηματικά ποσά που δόθηκαν, είναι ενδεικτικά και αφορούν αυστηρά το Τμήμα Market Access. Στην πορεία του εκάστοτε οικονομικού έτους εκταμιεύονταν από τους προϋπολογισμούς των εμπορικών τμημάτων για κάθε φάρμακο, επιπλέον ποσά, πολλαπλάσια του αρχικού-ενδεικτικού προϋπολογισμού. Οι τρόποι χρηματισμού των κρατικών αξιωματούχων, αφορούσαν αδιαφανείς συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, ταξίδια στο εξωτερικό και απευθείας χρήματα από τα μαύρα ταμεία της εταιρείας. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και για το οικονομικό έτος 2011 με την ίδια μεθοδολογία, καθώς και για τα επόμενα έτη. Για το έτος 2011, ο προϋπολογισμός που ζητήθηκε από την ανώτατη Διοίκηση της Νοβάρτις για τις ίδιους σκοπούς και ιδίως για τον επηρεασμό των κρατικών αξιωματούχων, ήταν αρχικά 445.000 ευρώ. Τα αναφερόμενα πρόσωπα ήταν τα ίδια με όσα σας κατέθεσα στην από 15-1-2018 κατάθεσή μου, επιπλέον δε αυτών ήταν και οι Ιωάννης Στουρνάρας ως Διευθυντής του ΙΟΒΕ. Επίσης στο έτος αυτό αναφέρεται και το ΚΕΕΛΠΝΟ ότι χρηματοδοτήθηκε από την εταιρεία NOVARTIS VACCINES και DIAGNOSTICS (εταιρεία του ομίλου Novartis), η οποία κατέβαλε απευθείας χρήματα σε αξιωματούχους του ΚΕΕΛΠΝΟ για την υπόθεση των

8

624

9 - 42

εμβολίων για την πανδημία Η1Ν1, για την οποία σας έχω καταθέσει ήδη. Σημειώνω, ότι στην περίπτωση του ΚΕΕΛΠΝΟ, δεν αναφέρεται συγκεκριμένο ποσό που δόθηκε, σε αντίθεση με όλους τους άλλους κρατικούς αξιωματούχους, διότι είχε μεριμνήσει για τη συγκεκριμένη δωροδοκία, η μητρική εταιρεία του τομέα εμβολίων, NOVARTIS VACCINES και DIAGNOSTICS, με έδρα την Σιέννα της Ιταλίας.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Στην από 18-1-2018 κατάθεσή σας, αναφέρατε ότι τον Μάρτιο με Απρίλιο του έτους 2014 κυκλοφόρησαν νέα φάρμακα της Νοβάρτις, ενώ αποκλείστηκαν ανταγωνιστικά φάρμακα της εταιρείας GENESIS PHARMA. Γνωρίζετε ποιος ήταν ο τότε υπεύθυνος εταιρικών υποθέσεων της εταιρείας Genesis;

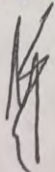
ΑΠΑΝΤΗΣΗ. Ναι, γνωρίζω ότι ήταν ο κ. Κυριάκος Μπερμπεριάν.

Άλλο τίποτα δεν έχω να προσθέσω και υπογράφω.

Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την ώρα 11.20 και περατώθηκε την ώρα 14.00 της 2-2-2018.

Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:

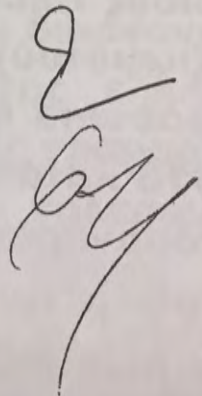
Ο Εξετασθείς

Καταρτιστικό αντίγραφο
5.2.2018
Γραμματείας

Μέντη Δέσποινι

Οι Εισαγγελείς

A-43

(20)

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ (Κ.Π.Δ.)

Στην ...Αθήνα., σήμερα, την ...3 του μήνα Ιανουαρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή και ώρα 10.20.... ενώπιον εμού της Ελένης Τουλουπάκη, Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα, Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη, Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ. 13/2017 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών , σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001 «Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την κωδική ονομασία ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ εγγράμματος, με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173, Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218 και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια εξετάζεται ως ακολούθως:

Τι γνωρίζετε για πράξεις διαφθοράς δημοσίων λειτουργών σε σχέση με την εταιρεία Νοβάρτις Ελλάς ή άλλες φαρμακευτικές εταιρείες;

A.I. [Handwritten signatures]

Γνωρίζω ότι ο τέως Αναπληρωτής Υπουργός Υγείας
Μάριος Σαλμάς, ο οποίος είχε την αρμοδιότητα για το
φάρμακο, είχε άμεση εμπλοκή στην επεξεργασία των
τιμών των φαρμάκων σε συνεργασία με την αντιπρόεδρο
του ΕΟΦ Μαρία Σκουρολιάκου και μάλιστα είχε τα δελτία
τιμών στον προσωπικό του υπολογιστή και συζητούσε
τις τιμές με εκπροσώπους φαρμακευτικών εταιρειών
συμπεριλαμβανομένης της Νοβάρτις και δη του
ανιπροέρδου Κων/νου Φρουζή. Τονίζω ότι οι
συναντήσεις του με τους εκπροσώπους των εταιρειών
δεν ελάμβαναν χώρα στο γραφείο του στο Υπουργείο
Υγείας αλλά σε ξεχωριστό γραφείο που είχε
δημιουργήσει σε κτίριο εκτός υπουργείου Υγείας, όπου
στεγάζονταν υπηρεσίες του ΕΟΠΥΥ, επί της Λ. Κηφισίας,
σε όροφο όπου δεν στεγαζόταν κανείς άλλος. Ήταν
διάχυτη η φήμη στο χώρο των φαρμακευτικών
εταιρειών ότι στο συγκεκριμένο χώρο και στα πλαίσια
των ανωτέρω συναντήσεων ο Μάριος Σαλμάς ελάμβανε
παρανόμως χρήματα ως δώρα προκειμένου να
εξυπηρετεί τα συμφέροντα των φαρμακευτικών
εταιρειών. Συναντούσε πάντα μόνος του τους
εκπροσώπους των εταιρειών, χωρίς παρουσία
οποιοδήποτε συνεργάτη του. Πρέπει να επισημανθεί
ότι ο Σαλμάς ως υπουργός Υγείας διατηρούσε δεύτερο
υπηρεσιακό γραφείο εκτός του Υπουργείου Υγείας και
μαλιστα σε κτίριο του ΕΟΠΥΥ, όπου εκεί είχε τις κατιδιαν
συναντήσεις με τους εκπροσώπους των φαρμακευτικών
εταιρειών. Είχε δε διαφορετικούς γραμματείς από ότι στο

A-45

Υπουργείο και επιπλέον διατηρούσε τις τιμές των
 φαρμάκων και τα δελτία τιμών στο προσωπικό του
 λαμπόπ και είχε απευθείας συνεργασία και πρόσβαση
 κατά την διάρκεια της προετοιμασίας των τιμών με τα
 στελέχη του ΕΟΦ. Μάλιστα κυκλοφορούσε έντονα η
 φήμη στην αγορά ότι επί υπουργίας του υπήρξαν
 περιπτώσεις αυξήσεων τιμών όπως για παράδειγμα του
 φαρμάκου Lucentis παρα τις δημόσιες τοποθετήσεις του
 ότι δεν έχει δοθεί καμία αύξηση τιμής ούτε για τις
 περιπτώσεις διόρθωσης τιμών σε περίπτωση λάθους. Σε
 μια περίπτωση αμέσως μετά απο συνάντηση με
 εκπροσωπους φαρμακευτικής επιχείρησης, την οποία
 δεν μπορώ να προσδιορίσω, είδα ότι στην εσωτερική
 τσέπη του σακακιού του υπήρχε μεγάλη δεσμίδα
 χαρτονομισμάτων των 50 ευρώ. Ένα άλλο πρόσωπο για
 το οποίο υπήρχε εντονη φήμη στο χώρο των
 φαρμακευικών εταιρειών ότι λαμβάνει δώρα για τις
 υπηρεσίες του ως υπάλληλος ήταν ο Νικόλαος Μανίας, ο
 οποίος προετοίμαζε τις τιμές των φαρμάκων στον
 προσωπικό του υπολογιστή για λογαριασμό της
 Επιτροπής Τιμών Φαρμάκων. Ο Μανίας μεταφέρθηκε
 στο υπουργείο Υγείας επί υπουργίας Λοβέρδου ενώ
 προηγουμένως απασχολείτο στο Υπουργείο Ανάπτυξης,
 ως στενός συνεργάτης του Γ.Γ γραμματέα Κομνηνού. Ο
 Μανίας διατηρούσε στενές επαφές με το Φρουζή. Στην
 περίοδο του Μανία υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις
 αύξησης τιμών φαρμάκων της εταιρείας Νοβάρτις, στις

X
 [Signature]

οποίες προφανώς ο Μανίας συνέβαλε με τον ανωτέρω τρόπο.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου

Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την 10.20 ώρα και περατώθηκε την 15.20 της 03.01.2018.

Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:

εξετασθείς

A.I.

Οι Εισαγγελείς

[Handwritten signatures of the prosecutors]

Ακριβές υπηρεσιακό αντίγραφο

Αθήνα, 5.2.2018

Ο/Η Γραμματέας

[Handwritten signature of the secretary]

Μάντη Δέσποινα

4-47 28
Η ΕΝΟΡΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΜΑΡΤΥΡΑ (Κ.Π.Δ.)

την ...Αθήνα., σήμερα, την ...26 του μήνα
...αρίου του έτους 2018, ημέρα της εβδομάδας
...ασκευή και ώρα 11.00.... ενώπιον εμού της Ελένης
...ουλουπάκη, Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς στην
...ισαγγελία Εφετών Αθηνών και των Χρήστου Ντζούρα,
...Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Στυλιανού Μανώλη,
...Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών, Επίκουρων Εισαγγελέων
...Εγκλημάτων Διαφθοράς, εμφανίσθηκε ο κατωτέρω
...σημειούμενος μάρτυρας, ο οποίος δυνάμει της υπ' αριθ.
...13/2017 Διάταξης του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών ,
...σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν.2928/2001
...«Προστασία Μαρτύρων», «...η κατάθεση με μη
...αναγραφή στην έκθεση εξέτασης του ονόματος, του
...τόπου γέννησης, κατοικίας και εργασίας, του
...επαγγέλματος και της ηλικίας...» εξετάζεται υπό την
...κωδική ονομασία ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ εγγράμματος,
...με διεύθυνση επικοινωνίας Τμήμα Προστασίας
...Μαρτύρων, Αθήνα, Λεωφόρος Αλεξάνδρας 173,
...Τ.Κ.11522.

Έπειτα ο εξεταζόμενος αφού ρωτήθηκε αν προτιμά να
...δώσει θρησκευτικό όρκο μας δήλωσε ότι επιθυμεί να
...δώσει όρκο, έδωσε τον προβλεπόμενο από τα άρθρα 218
...και 219 παρ1 του Κ.Π.Δ. όρκο και στη συνέχεια
...εξετάζεται ως ακολούθως:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τι γνωρίζετε για την φαρμακευτική δαπάνη στην
...Ελλάδα. Υπήρξε σπατάλη και διαφθορά τα τελευταία
...χρόνια;

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

1-48

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εκτιμώ ότι τα φαινόμενα αυτά έχουν τις ρίζες τους περίπου στο 2000, διότι η Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ δαπανούσε για φάρμακα εκείνη την εποχή περίπου όσο και η Συγκεκριμένα, το 2000 η συνολική (δημόσια και ιδιωτική) φαρμακευτική δαπάνη ανερχόταν στο 1.4% του ΑΕΠ στην Ελλάδα σε σχέση με 1.3% στις χώρες της ΕΕ και η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη στην Ελλάδα ήταν περίπου στο 0.9% του ΑΕΠ σε σχέση με 0.8% του ΑΕΠ στις χώρες μέλη της ΕΕ. Ωστόσο, σταδιακά, από το 2000 και μετά η φαρμακευτική δαπάνη στο σύνολο της και ειδικότερα η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη άρχισε να αυξάνεται ραγδαία σε ετήσια βάση σημειώνοντας παγκοσμίως πρωτόγνωρους αυξητικούς ρυθμούς που μόνον σε αναπτυσσόμενες οικονομίες συναντώνται. Κατά συνέπεια, η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη το 2010 έφτασε στο 2.1% του ΑΕΠ και ήταν διπλάσια από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ήταν στο 1% του ΑΕΠ και ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά παγκοσμίως. Δηλαδή, το δημόσιο στην Ελλάδα δαπανούσε 1.1% του ΑΕΠ παραπάνω από ότι δαπανούσαν οι υπόλοιπες χώρες της ΕΕ κατά μέσο όρο για φάρμακα. Τα παραπάνω προκύπτουν από τα επίσημα κοινά στοιχεία του ΟΟΣΑ, της Ευρωπαϊκής και της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και δεν αμφισβητούνται. Είναι ευρέως γνωστό στους παράγοντες της φαρμακευτικής αγοράς ότι την περίοδο εκείνη συντελέστηκε ένα μεγάλο «πάρτυ». Η τεράστια αυτή φούσκα στη φαρμακευτική δαπάνη οφείλεται σε συνδυασμό παραγόντων όπως η αλόγιστη χρήση και προκλητή ζήτηση για φάρμακα από υπερ-συνταγογράφηση, στην απάτη (φάρμακα χρεωμένα στα ταμεία βρίσκονταν σε πηγάδια και σε νοσοκομεία του εξωτερικού), καθώς και σε υπερτιμολογήσεις φαρμάκων. Παράγοντες της φαρμακευτικής αγοράς ισχυρίζονται σε ιδιωτικές συζητήσεις πως την περίοδο εκείνη, όπου η τιμολόγηση των φαρμάκων ήταν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εμπορίου, υπήρξε μεγάλη διαφθορά και αδιαφάνεια στην τιμολόγηση των φαρμάκων. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ειδικά, η υπερτιμολόγηση ενός φαρμάκου επηρεάζει αυξητικά όσο κανένας άλλος παράγοντας τα κέρδη μιας εταιρείας και την

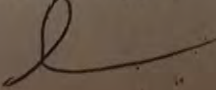

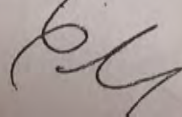
ωφελεί όχι μόνον
αλλά και στο εξ
τιμές των φαρμ
σύμβαίνει διά
φαρμάκων το
σε άλλες χώ
επηρεάζει
Πολωνία
Σλοβακία
Βουλγαρία
Έχει εκ
φαρμα
USD
πολ
για
γν
Ε

ροφα
ουλάς
νταξι
περ
S π
φοί
λού
ισθ

Λ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΥΣ
ΗΣ
ΓΝ
α

ωφελεί όχι μόνον στην Ελλάδα, όπου αυξάνεται ο τζίρος της, αλλά και στο εξωτερικό, καθώς η Ελλάδα επηρεάζει άμεσα τις τιμές των φαρμάκων σε 30 άλλες χώρες ανά τον κόσμο. Αυτό συμβαίνει διότι οι χώρες αυτές υπολογίζουν τις τιμές των φαρμάκων τους ως συνάρτηση των τιμών των φαρμάκων αυτών σε άλλες χώρες, ανάμεσα τους και η Ελλάδα. Στις χώρες που επηρεάζει η Ελλάδα συμπεριλαμβάνονται οι: Αυστρία, Φιλανδία, Πολωνία, Μάλτα, Κύπρος, Ουγγαρία, Γερμανία, Βέλγιο, Σλοβακία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Τσεχία, Βουλγαρία, χώρες του Κόλπου, Ρωσία, Αίγυπτος και Τουρκία. Έχει εκτιμηθεί ότι σε τιμές 2011 η Ελλάδα επηρέαζε άμεσα φαρμακευτικές αγορές συνολικού τζίρου 150 δισεκατομμυρίων USD\$, οι οποίες με την σειρά τους επηρέαζαν σε δεύτερη φάση πολλές άλλες αγορές, αφού οι τιμές τους λαμβάνονταν υπόψη για το καθορισμό των τιμών σε αυτές. Τα άνω ήταν ευρέως γνωστά στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Σε έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε το 2013 και αφορούσε τη διαφθορά στον τομέα της υγείας στην Ευρώπη, αναφέρεται ότι από έρευνα και συλλογή πληροφοριών από τοπικά στελέχη και ειδικούς της φαρμακευτικής αγοράς στην Ελλάδα, προκύπτει ύπαρξη εκτεταμένης διαφθοράς γενικότερα στο σύστημα υγείας και επίσης ειδικότερα στον τομέα της έγκρισης, τιμολόγησης και προμήθειας φαρμακευτικών προϊόντων. Στην έκθεση αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι το 75% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι υπάρχει διαφθορά (λαμβάνονται δώρα και γίνεται κατάχρηση εξουσίας για προσωπικό όφελος από δημόσιους λειτουργούς) στον τομέα της υγείας, σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρώπης που ανέρχεται στο 30%. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό σε όλους τους τομείς γενικότερα και ειδικότερα στον τομέα της έγκρισης και προμήθειας φαρμακευτικών προϊόντων. Ακόμη αναφέρεται ότι οι φαρμακευτικές επιχειρήσεις έδιναν δώρα, χρηματοδοτούσαν συνέδρια και ταξίδια και προσελάμβαναν συγγενικά πρόσωπα ιατρών για την προώθηση της συνταγογράφησης των προϊόντων τους. Αναφέρεται επίσης ότι τα τελευταία χρόνια, εκτός από τους γιατρούς, οι μη αποδεκτές πρακτικές είχαν επεκταθεί στους λήπτες αποφάσεων στο

A.

ΕΡΩΤΗΣΗ:
Ελλάδα
αθέμιτο
συν
ΑΠ

ανυ

ΟΠ
Τ'

υπουργείο υγείας, στα νοσοκομεία και στις διάφορες επιτροπές που λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τα φάρμακα, καθώς και σε ακαδημαϊκούς και άτομα με επιρροή. Στην μελέτη γνωστός της αγοράς αποκαλύπτουν, αυτό που είναι ευρέως γνωστό, ότι δηλαδή λήπτες αποφάσεων ελάμβαναν δώρα προκειμένου να βοηθήσουν φαρμακευτικές επιχειρήσεις στο να πετύχουν τους στόχους τους. Επίσης αναφέρεται ότι υψηλόβαθμα στελέχη του δημοσίου, με αρμοδιότητες σχετικές με τη φαρμακευτική βιομηχανία και πολιτική, όταν φεύγουν από τις θέσεις τους, απασχολούνται στην βιομηχανία. Ένα τέτοιο πρόσωπο για παράδειγμα είναι ο σημερινός υπάλληλος της Νοβάρτις Ελλάς Αθανάσιος Σακόραφας, ο οποίος είχε υπηρετήσει σε δημοσίες θέσεις στον ΟΠΑΔ, στο Υπουργείο Υγείας, στον ΕΟΠΥΥ και στη συνέχεια στη Νοβάρτις. Δεν θεωρώ τυχαίο, ότι ο τελευταίος συμμετείχε στην τοπική ηγετική ομάδα, μαζί με τον πρώην αντιπρόεδρο του ΕΟΠΥΥ Κυριάκο Σουλιώτη, μεταξύ άλλων στελεχών της εταιρείας Νοβάρτις, όπως αναφέρεται στη σελ. 3 της επιδειχθείσας σε μένα εταιρικής παρουσίας του έργου 'Novartis Healthcare Systems Healthcare Systems Excellence Program Project Proposal Greece, March 29 2013'. Τέλος είναι άξιο αναφοράς ότι αναφέρεται στην μελέτη πως μια από τις πηγές της διαφθοράς είναι και το σύστημα τιμολόγησης φαρμάκων. Συνεπώς δεν αποτελεί καινούργιο εύρημα ότι στη φαρμακευτική αγορά στην Ελλάδα ελάμβαναν χώρα και πράξεις διαφθοράς στον τομέα των φαρμάκων και προκύπτει ότι αυτό ήταν γνωστό τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της χώρας. Αυτός είναι και ο λόγος που η τρώικα από το πρώτο μνημόνιο το 2010 στην δεύτερη αξιολόγηση αναφέρει ότι η φαρμακευτική δαπάνη στην Ελλάδα είναι διπλάσια από το μέσο όρο της Ευρώπης (συγκεκριμένα είναι περίπου στο 2% σε σχέση με 1% του μέσου όρου της Ευρώπης) και στο πλαίσιο αυτό απαιτεί την ραγδαία μείωση της με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα και συγκεκριμένα να μειωθεί η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη στο 1% του ΑΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό, εξαιτίας των μνημονίων, μετά το 2010 ξεκίνησε μία περίοδος μείωσης της δαπάνης και το 2015 το δημόσιο πλέον δαπανά 1% περίπου του ΑΕΠ για φάρμακα κοντά στο μέσο Ευρωπαϊκό όρο.

Q

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε αν η εταιρεία Νοβάρτις (μητρική και Ελλάδα) ή άλλες φαρμακευτικές εταιρείες ακολουθούσαν αθέμιτες πρακτικές στους τομείς της έγκρισης, τιμολόγησης, συνταγογράφησης και προώθησης των φαρμάκων τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η εταιρεία Νοβάρτις ήταν γνωστή στην αγορά για τις αθέμιτες πρακτικές και την επιθετικότητα της. Το 2011 το μερίδιο της στην Ελληνική αγορά ήταν 10% περίπου, το τρίτο υψηλότερο στη Ευρώπη, κάτω από την Ελβετία (12%) όπου είναι η έδρα της και την Γερμανία (11%), και πολύ υψηλότερο από τις υπόλοιπες χώρες, και ειδικότερα τις νότιες Ευρωπαϊκές χώρες μέλη της ΕΕ, όπως η Ιταλία (6%), η Γαλλία (6%), η Ισπανία (6%) και η Πορτογαλία (6.5%). Το συγκριτικά μεγαλύτερο μερίδιο πωλήσεων στο σύνολο των πωλήσεων στην Ελλάδα, ασφαλώς αντανakλά και είναι αποτέλεσμα επιθετικών πρακτικών αύξησης της κατανάλωσης και των τιμών επιλεγμένων προϊόντων της. Αξίζει να αναφερθεί ότι τα 10 κορυφαία σε πωλήσεις προϊόντα της στην περίοδο 2009- 2015 έκαναν αστρονομικούς τζίρους σε ετήσια βάση. Συγκεκριμένα, το προϊόν dionan είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2015 328.9 εκατομμύρια ευρώ , μέσες ετήσιες πωλήσεις 47 εκατομμύρια και μέγιστες πωλήσεις το 2009 63.1 εκατομμύρια ευρώ. Το προϊόν exforge/coralia είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2015 303.1 εκατομμύρια ευρώ, μέσες ετήσιες πωλήσεις την άνω περίοδο 43.3 εκατομμύρια και μέγιστες πωλήσεις το 2014 στα 50.4 εκατομμύρια ευρώ. Το προϊόν glivec είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2015 177.1 εκατομμύρια ευρώ, μέσες ανά έτος 25.3 εκατομμύρια ευρώ και μέγιστες πωλήσεις το 2009 στα 28.1 εκατομμύρια ευρώ. Το προϊόν galvus/eucreas είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2015 288.2 εκατομμύρια ευρώ, μέσες πωλήσεις ανά έτος 41.2 εκατομμύρια ευρώ και μέγιστες πωλήσεις το 2015 στα 55.6 εκατομμύρια ευρώ. Το προϊόν jade είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2015 141.4 εκατομμύρια ευρώ, μέσες ανά έτος 20.2 εκατομμύρια ευρώ και μέγιστες πωλήσεις το 2010 στα 24.9 εκατομμύρια ευρώ. Το προϊόν lucentis είχε συνολικές πωλήσεις μεταξύ 2009-2014 7.6 εκατομμύρια ευρώ, μέσες ανά έτος πωλήσει 19.6 εκατομμύρια ευρώ και μέγιστες πωλήσεις το 2011 στα 23.7

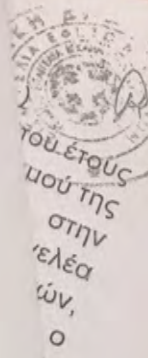
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
7.4
του έτους
ον εμού της
ας στην
ταγγελέα
δικών,
κε ο
γριθ.
'00
ε

8 6

A-53

και το gilenya 20,000 ανά ασθενή ανά έτος ή 100,000 στην 5-ετία, και το exelon ως 10,000 στην 5-ετία, μιας και αποτελούν φάρμακα που χρησιμοποιούνται μακροχρόνια. Συνεπώς υπήρχαν σοβαρά κίνητρα για να δημιουργηθεί προκλητή ζήτηση, προκλητή χρήση και προκλητή αύξηση τιμών των φαρμάκων. Το αποτέλεσμα των άνω αντανάκλαται αθροιστικά στις υψηλότερες πωλήσεις και μερίδια αγοράς στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Έχετε εικόνα για το μέγεθος της ζημίας από τα άνω για το Ελληνικό Δημόσιο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αν αθροίσει κανείς τη συνολική φαρμακευτική δαπάνη της χώρας την περίοδο 2000-2015, αυτή συνολικά φτάνει το αστρονομικό ποσό των 68.3 δισεκατομμυρίων ευρώ, από τα οποία τα 48.3 αποτελούν δημόσια φαρμακευτική δαπάνη. Κατά την περίοδο αυτή, αν η Ελλάδα δαπανούσε για φάρμακα όσο κατά μέσο όρο οι υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, όπως επιβλήθηκε από την τρόικα μετά το 2010, το Ελληνικό δημόσιο θα είχε ξοδέψει συνολικά 19.7 δις ευρώ λιγότερα σε ονομαστικές τιμές, τα οποία σε τιμές 2017 αντιστοιχούν τουλάχιστον σε 33.15 δις, με συντηρητικές εκτιμήσεις, χρησιμοποιώντας δημοσιευμένους συντελεστές ανατοκισμού και λαμβάνοντας στους υπολογισμούς υπόψη ακόμη ότι τα τελευταία έτη οι συντελεστές ήταν αρνητικοί. Αν υποτεθεί ότι η εταιρεία κατέχει μερίδιο αγοράς περίπου στο 10%, συνεπάγεται ότι στην περίοδο αυτή της αναλογούν 1.977 δισεκατομμύρια σε ονομαστικές και 3.215 δισεκατομμύρια ευρώ σε ανατοκισμένες τιμές (προσαρμογή των τιμών στο έτος 2017) από την υπερβάλλουσα δαπάνη. Επιπλέον, το μέσο μερίδιο της εταιρείας στις αγορές της Νότιας Ευρώπης (Πορτογαλία, Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία) είναι περίπου 6.235% και στην Ελλάδα 10%, και έτσι συνάγεται ότι έχει 3.765% μερίδιο αγοράς πάνω από τον μέσο όρο της Ευρώπης. Συνεπώς αν υποτεθεί ότι το επιπλέον αυτό ποσοστό είναι προϊόν διαφθοράς, με αποτέλεσμα την προκλητή ζήτηση και την προκλητή αύξηση της τιμής των φαρμάκων, αυτό αναλογεί σε 745 εκατομμύρια σε ονομαστικές τιμές και 1.223 δισεκατομμύρια σε τιμές 2017, ποσό που αναλογεί στο 38% του υπερβάλλοντος ποσού που εισέπραξε. Ωστόσο, θα μπορούσε

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

να ισχυριστεί κανείς ότι από την υπερ-Ελλάδα, η εταιρεία δεν εισέπραξε ποσό αντίστοιχο με το που της αλλά παραπάνω εξαιτίας των πρακτικών διαφθοράς που της έδιναν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων εταιρειών, που δεν εφαρμόζαν αντίστοιχες πρακτικές. Στην βάση αυτού του συλλογισμού εάν υποτεθεί (με τους πιο συντηρητικούς υπολογισμούς) ότι έχει καρπωθεί το 15% της υπερβάλλουσας δαπάνης της άνω περιόδου το τελικό καθαρό επιπλέον έσοδο σε τρέχουσες τιμές ανέρχεται σε 4.822 δισεκατομμύρια και το προϊόν της διαφθοράς στα 1.816 δισεκατομμύρια. Τα άνω ποσά πλην των φόρων που αυτή πλήρωσε, αποτελούν την τελική ζημία για το Ελληνικό δημόσιο.

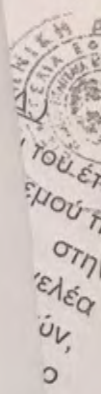
ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε αν υπήρξαν περιπτώσεις αύξησης των τιμών των φαρμάκων της Νοβάρτις;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ασφαλώς και υπήρξαν. Σας αναφέρω χαρακτηριστικά ορισμένα παραδείγματα που προκύπτουν από τα αναρτημένα δελτία τιμών στο Υπουργείο Υγείας και επαληθεύονται από την βάση Γαληνός (www.galinos.gr). Συγκεκριμένα, νωρίτερα ανέφερα πως το φάρμακο Exelon είχε μέσες ετήσιες πωλήσεις κοντά στα 40 εκατομμύρια ευρώ. Στο δελτίο τιμών 10.04.2012 η χονδρική τιμή του EXELON OR.SOL 1FL 120MLx2MG/1ML ανεβαίνει από τα 84.71 στα 96.89 ευρώ και αντίστοιχα του EXELON TTS 4,6MG/24h 60 SACHETS (30x2) και του EXELON TTS 9,5MG/24h 60 SACHETS (30x2) από τα 123.51 στα 158.95. Το προϊόν exjade με μέσες ετήσιες πωλήσεις κοντά στα 20 εκατομμύρια ευρώ έλαβε αυξήσεις τιμών στο δελτίο 02.08.2011 σε όλες τις μορφές και στην συνέχεια η τιμή του αυξήθηκε και πάλι στο δελτίο 10.04.2012 και το EXJADE DISP.TAB. 500MG/TAB BTx28 (BLIST 4x7) στο δελτίο 30.04.2013 αυξάνεται από 607.38 στα 657.76 ευρώ. Το προϊόν lucentis με μέσες ετήσιες πωλήσεις κοντά στα 20 εκατομμύρια ευρώ, έλαβε αύξηση στο δελτίο 02.08.2011 και στην συνέχεια η τιμή του αυξήθηκε και πάλι στο δελτίο 30.04.2013, όπου συγκεκριμένα η χονδρική τιμή του ανέβηκε από 876,14 στα 960 ευρώ. Το zometa με μέσες ετήσιες πωλήσεις στα 12 εκατομμύρια, από 230.75 στο δελτίο 29.06.2011, ανεβαίνει στα 237.38 ευρώ στο δελτίο 02.08.2011, πέφτει στα 230.75 στο

Δελτίο 21.12.2011 ανεβαίνει και πάλι στο 242.67 στο δελτίο 06.04.2012. Το VISUDINE PS SO INF 1 VIAL X15MG/10ML από 956.54 στο δελτίο με ισχύ 30.04.2012 αυξάνεται στα 1054.46 ευρώ στο δελτίο με ισχύ 06.08.2013. Το dionan το 2010 είχε πωλήσεις 59.7 εκατομμύρια και το 2011 αποτελεί το μόνο έτος που οι πωλήσεις αυξάνονται και πάνε στα 62.7 εκατομμύρια, ενώ είναι άξιο αναφοράς ότι ταυτόχρονα παρατηρούνται αυξήσεις τιμών σε πολλές από τις μορφές του στα δελτία με ισχύ 02.08.2011 και 21.12.2011. Τα φάρμακα extavia, xolair (18 εκατομμύρια μέσες ετήσιες πωλήσεις), glivec (25 εκατομμύρια μέσες ετήσιες πωλήσεις), simulect, visudine, llaris είχαν αυξήσεις στις τιμές τους στο δελτίο με ισχύ 02.08.2011. Το coralia με μέσες πωλήσεις στα 43.3 εκατομμύρια είχε αυξήσεις στις 6.04.2012 και 28.08.2013. Το AFINITOR TAB 10MG/TAB BT x 30 μφ BLISTERS (ALU/PA/ALU/PVC) είχε αυξήσεις στα δελτία με ισχύ 02.08.2011, και 10.04.2012. Οι αυξήσεις αυτές δεν επιτρέπονταν από τη νομοθεσία και ζημίωσαν το Δημόσιο. Δόθηκαν σε μια περίοδο που γινόταν τεράστια προσπάθεια να μειωθεί η φαρμακευτική δαπάνη και όπου σε πολλά από τα μνημόνια που ψήφισε η βουλή, σε νόμους και σε υπουργικές αποφάσεις ορίζονταν ρητά ότι τιμές των φαρμάκων θα έπρεπε να μειώνονται, πόσο μάλλον να μην αυξάνονται.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε αν υπήρξε ευνοϊκή μεταχείριση της συγκεκριμένης εταιρείας κατά την τιμολόγηση νέων φαρμάκων το έτος 2013 κατά τη διαδικασία επιλογής τους από την Ειδική Επιτροπή Αξιολόγησης πρωτοτύπων Καινοτόμων Φαρμάκων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μετά την είσοδο της Ελλάδας στο μνημόνιο υπήρξε κατ' εντολή της τρόικας πάγωμα στην είσοδο και τιμολόγηση νέων φαρμάκων με αποτέλεσμα σύμφωνα με δημοσιεύματα εκείνης της εποχής να αναμένουν έγκριση τιμής περίπου 538 νέα φάρμακα. Κάτω από την πίεση των εταιρειών τον Ιούνιο του 2013 μετά από 30 μήνες μη τιμολόγησης συστήθηκε η ως άνω ειδική επιτροπή για να επιλέξει ορισμένα εξ αυτών προς τιμολόγηση. Τα κριτήρια που ετέθησαν για την επιλογή είναι: Α) Φαρμακευτικά προϊόντα που έχουν εγκριθεί με

επιταχυνόμενη διαδικασία από FDA ή EMA. Β) Προϊόντα που υπάγονται στις κατηγορίες Ορφανά και Εμβόλια. Γ) Η χρονολογική σειρά υποβολής της αίτησης τιμολόγησης, στην αρμόδια Υπηρεσία. Δ) Κριτήρια αναφορικά με τη θεραπευτική αποτελεσματικότητα ή/και τη μείωση του κόστους θεραπείας κάθε νέας δραστικής ουσίας ή σκευάσματος. Ε) Αντικαταστάσεις προϊόντα μη συνταγογραφούμενα ή αιτηθέντα για την περίληψη τους στην αρνητική λίστα. Καταρχήν η Ευρωπαϊκή νομοθεσία, όπως έχει υιοθετηθεί στο Ελληνικό δίκαιο, είναι συγκεκριμένη και ορίζει ότι όλα τα φάρμακα πρέπει να τιμολογούνται ισότιμα εντός συγκεκριμένων χρονικών ορίων, με μοναδικό κριτήριο το πότε έχουν υποβάλει αίτηση οι ενδιαφερόμενοι, χωρίς πρόβλεψη άλλων κριτηρίων όπως τα προαναφερθέντα και επομένως υφίσταται θέμα παράβασης της νομοθεσίας και σκόπιμης διακριτικής μεταχείρισης στην περίπτωση αυτή. Επιπλέον, η κείμενη νομοθεσία δεν προβλέπει ούτε εξουσιοδοτεί τον Υπουργό και τα Κρατικά Όργανα στην υλοποίηση τέτοιων ad hoc διαδικασιών. Στο δελτίο τιμών μετά από εισήγηση της επιτροπής εντάχθηκαν νέα φάρμακα διαφόρων εταιρειών και ανάμεσα τους και τα φάρμακα της εταιρείας Νοβάρτις *notubia* (τιμή 1,353 – 3,682), *jakavi* (2,212 – 4,236), *signifor* (331 – 3,990), και *tobi* (2,150). Τα φάρμακα αυτά πληρούν το κριτήριο του ορφανού κατά περίπτωση, δηλαδή σε ορισμένες περιπτώσεις είναι χαρακτηρισμένα ορφανά στην Αμερική αλλά όχι και στην Ευρώπη και αντίστροφα. Ωστόσο η σχετική υπουργική απόφαση δεν προσδιορίζει αν το κριτήριο αυτό αφορά την Ευρώπη ή και την Αμερική. Η άνω επιτροπή ανασυγκροτήθηκε ως προς την σύνθεση της και διευρύνθηκε το Σεπτέμβριο του 2013 αλλά τα κριτήρια για την επιλογή των φαρμάκων παρέμειναν τα ίδια. Σε κάθε περίπτωση επαναλαμβάνω ότι δεν απορρέει από την κείμενη νομοθεσία ότι δύναται να υπάρξει μια τέτοια επιτροπή, με τέτοιες αρμοδιότητες, διαδικασίες και κριτήρια.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε άλλες περιπτώσεις ευνοικής μεταχείρισης της Νοβάρτις στον τομέα της τιμολόγησης των φαρμάκων;

I.A.

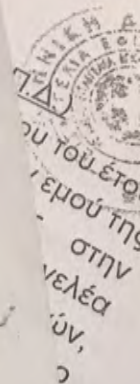
4 - 54
ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Γνωρίζω ότι το φάρμακο tasisna έλαβε τιμή τον Ιούνιο του 2011, όπως και το afinitor (μέσες ετήσιες πωλήσεις 14 εκατομμύρια), ilaris (11.000 ευρώ ανά κουτί), το gileya (μέσες ετήσιες πωλήσεις 32 εκατομμύρια) τον Αύγουστο του 2011, Simulect (987 ευρώ ανά κουτί) τον Ιούνιο του 2011, Visudine (1068 ευρώ ανά κουτί), σε μια περίοδο παγώματος της τιμολόγησης φαρμάκων και προσπάθειας μείωσης της φαρμακευτικής δαπάνης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε εάν και πότε τιμολογήθηκαν τα φάρμακα της Νοβάρτις Exelon TTS, Seebri, Bexsero, Jakavi, Votubia, Signifor, Tobi Podhaler, Omnitrope, Optaflu και Flua;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι, γνωρίζω ότι όλα τα φάρμακα αυτά έχουν τιμολογηθεί. Από αυτά, τα Jakavi, Votubia, Signifor, Tobi Podhaler τιμολογήθηκαν τον Αύγουστο του 2013 (6-8-2013), κατόπιν επιλογής της Ειδικής Επιτροπής που προαναφέρθηκε. Το Bexsero, Flua, Optaflu τιμολογήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2014 και μια συσκευασία του Exelon (13,3 mg) τον Φεβρουάριο του 2014. Επίσης το Omnitrope που τιμολογήθηκε τον Ιούνιο του 2014.

ΕΡΩΤΗΣΗ Παρακαλούμε να μας προσδιορίσετε συγκεκριμένες πράξεις διαφθοράς απο συγκεκριμενα πρόσωπα όπως αυτές προκύπτουν απο την εικόνα της διαμόρφωσης των τιμών των φαρμάκων

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Θεωρω οτι κατα περιόδους τα τελευταία χρόνια, αναλογα με την πολιτική ηγεσία υπήρχαν ανθρωποι οι οποίοι είχαν πιο ενεργή συμμετοχή στην προετοιμασία και στην διαμόρφωση των δελτίων τιμών και ως εκ τούτου είχαν την δυνατότητα με τις ενέργειες τους να οδηγήσουν σε υπερτιμολογήσεις συγκεκριμένων φαρμάκων ευνοώντας την Νοβάρτις. Συγκεκριμένα, το 2011 και επι υπουργίας Λοβέρδου τα άτομα αυτά περιλαμβάνουν την πρόεδρο της επιτροπής τιμών Ζωή Δέδε, τον προισταμενο της διεύθυνσης φαρμάκου του υπουργείου υγείας Καραπάνο Νικόλαο και τον Νικόλαο Μανιά, άτομα τα οποία απο κοινού προετοίμαζαν και είχαν αμεση εμπλοκή στην διαμόρφωση του δελτίου τιμών. Ειδικότερα η Δεδε περα απο την συμμετοχή της στην προετοιμασία του δελτίου είχε

και θεσμικό ρόλο καθώς ήταν η πρόεδρος της επιτροπής τιμών εκείνης της εποχής. Αξίζει ειδικότερα να τονισθεί οσον αφορά την συγκεκριμένη περίοδο οτι τον ρόλο της ερευνας σε αλλες χώρες και της επεξεργασίας των στοιχείων ειχε αναλαβει ο Μανίας, ο οποίος ήταν εξωθεσμικό όργανο. Την περίοδο εκείνη υπήρξε μεγάλη αδιαφάνεια και γκρίζες ζωνες σε σχέση με τις πηγές των στοιχείων και την μεθοδολογία επεξεργασίας τους. Οπως προκύπτει εκεινη την περίοδο υπάρχουν στα δημοσιευμένα δελτια τιμών πολλές υπερτιμολογήσεις φαρμάκων όπως εχω ήδη καταθεσει. Καθόσον τα ως ανω προσωπα συγκαταλέγονταν στους στενούς συνεργατες του υπουργού, θεωρω οτι ήταν λογικά αδύνατον ο υπουργός να μην γνωρίζει τα παραπάνω δεδομενου οτι αυτός είχε και την ευθύνη της εγκρίσεως των τιμών με την υπογραφή του. Επι υπουργίας Αδωνη Γεωργιάδη (Ιουνιο 2013-Ιουνιο 2014) σημαντικό ρόλο εχουν διαδραματίσει τα κατωθι πρόσωπα: Σκουρολιάκου Μαρία και Λιντζέρης Δημήτρης απο πλευρας ΕΟΦ και Καραθάνος Χαράλαμπος πρwhν υποψήφιος ευρωβουλευτής και πολιτευτής του ΛΑΟΣ, Αυγερινός Αντώνης οι οποίοι ήταν μέλη της επιτροπής τιμών, ο δε Καραθάνος, αναπληρωτής πρόεδρος της. Και σ' αυτη την περίπτωση γνωρίζω οτι τα άτομα αυτα διαμόρφωναν τις τιμες επωφελεία της Νοβάρτις όπως προκύπτει απο όσα κατέθεσα ανωτέρω και θεωρώ λογικά αδύνατον να γίνονταν αυτα εν αγνοία του υπουργού, που ειχε και την ευθύνη εγκρίσεως των τιμών συμφωνα με τον νομο.

Επιφυλάσσομαι να συνεχίσω την κατάθεσή μου

Η σύνταξη της παρούσας έκθεσης άρχισε την 11.00 ώρα και περατώθηκε την 16.30 της 26.01.2018.

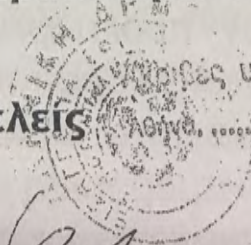
Προς πίστωση συντάχθηκε η παρούσα έκθεση, η οποία αφού αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε υπογράφεται ως ακολούθως:

Ο εξετασθείς

IA

Οι Εισαγγελείς

[Handwritten signatures of the prosecutors]

Υπηρεσιακό αντίγραφο
5.2.2018
Ο/Η Γραμματέας
Μέττη Δίσοποινα